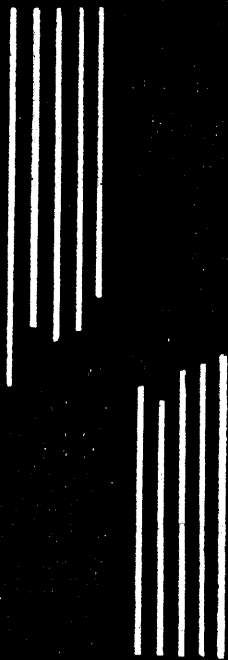

MUU SIIKA- LEHT

1933

MÄRTS

Nr. 3

UUDIS SEGAKOORIDELE!

ILMUS TRÜKIST:

„Eesti Laul“ 5. anne:

K. Tärnpu — „Mull' lapsepõlves rääkis“.

„Eesti Laul“ 6. anne:

E. Tubin — „Karjase laul“.

Hind: Lauljate Liidu liikmeile 10 senti, teistele 15 senti anne.

Müügil: Lauljate Liidu büroos, Tallinna, Lai tän. 7.

Muusikalehe 1933. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 7. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Kooride siseelu. Kajastamine —
A. Arder
Tekstikriis — Ed. Visnapuu
Inetusest kunstis — Void. Leemets
Klaveri renessanss — A. Borovski
Orkestri külisside taga — E. E. Ge-
bert
Ooperilavastuse reformeerimisest —
M. Kasekoski

Häälekultuurist — Ida Järv
Hästi hingata = hästi laulda...
ainult tingimusi õige — K. Anton
Viljandi sai kontsertsaali
Meeskooride nurk
Ooper ja kontserdid
Lauljate Liidu tegevusest
Mitmesugust
Naljad, illustratsioonid

Muusikaleht

KOORIDE SISEELU

A. ARDER

Kajastamine.

Järg.

Päale õige ohke tarvitamist laulmise juures on veel erilise tähtsusega resonatorite kasutamine. Laul resonatorite kaasabita oleks sama hääl, kui viiuldamine kõlakastita pillil. Kõige rikkalikumate võimetega resonatoriks osutub rinnakoobas; sellele järgnevad niinimetatud maski- ehk pääresonaatorid. Väga tähtis on ohkega juhtida häält nii, et kõik kajastamise võimalused oleksid kasutatud maksimaalselt.

Enam raskusi tekitab hääle maski juhtimine ehk pääresonaatorite tegevusse rakendamine. Ei tohi kunagi häält vägisi maski ajada, siis tekib ninatoon. Juhtub ka nii, et paljud ninatooni kartes õhujoa õige kitsalt ninna lasevad; siis päris ninatoon sünnibki.

Resonaatorid tulevad tasakaalustada kõnekäänu kohaselt: kirik keset küla. Nii saavutatakse õige kõla. Hääl juhitakse õrna hingeauruna maski. Hääljuga, võttes kaasa rinnaresonantsi, hargneb kurgukoopas kaheks. Üks haru tuleb maski kaudu koos kõikide pääresonaatorite kajaga, teine voolab läbi suu ühes ülemiste ning alumiste hammaste kajaga. Välja lennates mõlemad harud liituvad ainsaks joaks. See oleks sama, kui jõgi tõkestava saare tõttu hargneb kaheks ja pärast voolab jälle koos edasi.

Kõige ideaalsemaks resonatorite jagajaks peetakse loomulikku naeru ja nuttu. Vastutugedena ohke ehk hingamise tugelele omavad väga suurt tähtsust maski tugi, ülemiste hammaste tugi ja alumiste hammaste tugi (vaha lõuaga). Kui ohketoed ja maski ning hammaste vastutoed on üks-

teist leidnud, siis algab hääle mänglevus. Peab tähendama, et ei tohi olla kolmandat vahepeälset (kurgu) tuge.

Laulmise juures resonatorid pääle suu avatakse (säetakse korda) ohke sissevõtmisel. Kõige paremini avab nina aevastuse tunne, mis läheb üle haigutuseks ja ühes sellega teeb lahti ka kurgu õ-hääliku kohaselt. Hingekurk hoitakse nii avatuna, kui vähegi võimalik. Edasi, lilledõhnana sisse tõmmatud õhk suurendab kopsu viivate hingetorude käike, otse kui täites aroomiga. Nüüd õrnalt hingeauruna välja ohates tekitatakse hääl. Ühes sellega avaneb suu (sissehingamisel ta oli vaevalt lahti) ja hääljuga juhitakse kaares mööda haigutava ning õ-l hoitava kurgu seinu välja läbi aevastuse kalduva ninakoopa. Seejuures ülemine juga võtab endaga kaasa kogu pää kaja. Alumine hääle juga eraldub ülemisest liikuva kurgulae kõrguses ja tuleb mööda kõva pinda ülemiste hammaste kaudu välja, kus mõlemad joad liitudes saadetakse edasi lauljast juhitud suunas.

Huvitav selle juures on märkida, et hääljuga hargneb olenedes liikuva kurgulae asendist: mida kõrgem noot, seda kõrgemale tõuseb liikuv kurgulagi. Mõlemad joad peavad ühinema esimesel naeruliinil, et koos lennata edasi. Mida ideaalsem on ülemise ja alumise joa sulamine, seda brillantsemaks ning kandvamaks kujuneb hääl.

Pole ka mitte kõrvalise tähendusega mõlema joa koondamine ja sellele edasise suuna andmine huulte abil. Huuled moodustavad ruupori, mis helgiheitja kombel paiskab hääle välja koondunud ning lõpus

laieneva joana. Nii saavutatakse hääle maksimaalne kandvus.

Resonaatorid peab avama ohke sissevõtmisel, nii et hääle oleks valmistatud ette. Ühe või teise resonaatori ebaõigel ajal avamine toob endaga kaasa üldise segaduse. Lõua abiks toomises hääle juhtimise juures peab olema äärmiselt tagasihoidlik; seda võib kasutada ainult allapoole liikuv suunas. Kui lõug aetakse ette ja sellega vägisi hääle kistakse viltu, siis tekib niinimetatud rikošee (põige). Teadagi põikuv hääle, samuti kui pörkuv kuulgi, ei oma seda lendu, mis on võimalik sirge liikumise juures.

Kui lauljal tekib kahtlus, kas tema hääle pole mitte liiga paksu maski all, või koguni ninatoonina ei kõla, siis tal tarvitseb vaid südamest naerda — ja käes ongi loomuliku naeru koht, mille kasutamine puhastab maski ning hävitab ninatooni.

Paljud lauljad ninatooni kartusel ennem juba lepivad kurgutooniga, kuid see on sama suur pah. Harilikult nina ja kurk armastavad teineteist väga. Ikka nad korraga seisavad laulja teenistuses, mispärast panemegi hääle ninas ja kurgus kajama.

Kui hääle paisatakse välja ilusa ohkega, ei tundu neid tegureid kumbagit.

Kõrisõlm jäägu laulmise juures alla. Juba ohkeharjutusi tehes on meil hääle arendada resonaatorite avamist ja nende koostööd. Õige resonaatorite kasutamine ning hääle toomine esimesele liinile võimaldab ideaalse tämbri (kõlavärvingu) saavutamist.

Iga inimesele, vastavalt tema häälematerjalile, on loodus andnud sellekohased resonaatorid. Neid kõiki tuleb hääle- ja ohkeharjutustega arendada välja. Eelmises kirjutises soovitatud ohkeharjutuste puhul võib hiljem lisada kestvust juure. Need, kellel on kerge teha 5 sek. sissehingamist, 5 sek. hoidmist, pääle selle veel 3 sek. sissehingamist ja siis väljaohet, võivad iga nädala tagant hakata sekundihaaval lisama aega sisse- ning väljahingamise kestvusele. Ühes sellega kasvaks ohkeharjutuste üldine vältus. Oleks hääle, kui lauljad suudaksid ohkeharjutused viia piirini: 15 sek. sisse, 15 sek kinni ja 15 sek. välja, ning et harjutuste kogukestvus oleks 10 minutit. Peab jälle tuletama meelde, et kõiki neid harjutusi peab tegema suure andumusega.

Järgneb.

TEKSTIKRIIS

ED. VISNAPUU

Väga sagedasti kurdetakse komponistide poolt, et vokaalseks heliloominguks on raske leida vastavaid tekste. Uuemast luulekirjandusest võivat sobivalt kasutada ainult üsna väheseid töid; suurem jagu hoopiski ei vastavat nõuetele. Osalt see on õige, osalt aga ka mitte.

Kui meie vanema põlve luuletajad lihtmeelselt harrastasid värssi ning pakkusid tundekillukesi looduse-, isamaa- ja inimarmastuse aladelt, siis neile tõesti võis kergemini läheneda. Sisu oli primitiivsem ja üldisõnalisem; selle kajastamine helides ei nõudnud eriti suurt paindavust ega kudede peensust.

Tänapäeva värssitoodang pakub rohkem problemaatikat ja filosoofiat, mis tundub

helikunstile kaugemana. Samuti leidub küllalt aineid, mida nende sisu või programmi tõttu ei saa tänuilikkusega rakendada ülesannete täitmisse muusika kõrval ja sellel lihtsal põhjusel, et siin muu on tähtsam. Aga lõpuks kuule käib iseseisvat teed ning taotleb endakohaseid sihte. Kui värs ei mõtlegi asuda helikunsti teenistusse, siis ei tohi temalt nõuda vastavust teisteks otstarveteks.

Ometi meie värssitoodang on rikkalik ning mitmekesine, nii et võime julgesti leida ka palju materjali, mida saame kasutada heliloomingu alusena. Väga suur hulk luuletisi ootavad komponisti, kes neile asuks juure ja annaks lisaks laulva pidulikkuse ning võlu. Eriti rohked võimalused seisavad lahti

sooloteoste kujundamiseks. Aga ka koorilaulude kirjutamiseks ei puudu tekstide suhtes avarad väljavaated.

Kui ikka püsib jutt tekstikriisist, siis paistab olevat kõige tõenäolisem, et meie heliloojad tunnevad vähe värsikirjandust (või algupärast toodangut üldse). On võtnud maad arvamise, nagu koosneks luule vaid niisugustest paladest, mis omavad rahvalikku kuulsust enda väljendusliku julguse tõttu. Huvi mõne üksiku „üleaisa viskamise“ vastu on surmanud väärtuste tõsise otsimise. Paljude haritlaste kirjanduslikud teadmised ei ulatu kaugemale „pitsivahust“ või „hapunahksetest neitsitest“.

Värssi loetakse vähe, mõistetakse veel vähem. Heliloojaist üksikud astuvad samme, mis näitab kuidagi tasakaalu otsimisele praeguse luuletoodanguga; seegi sünnib nagu poolkogemata. Keskmise maitse tasapinna ilmutajaks on *Lauluraamat*. Väärtuslikumaks materjaliks, mida kasutab suurem hulk meie komponistidest, võib lugeda rahvaluulet. Aga siingi väljavõtted vahel pole õnnestunud asjatundmatuse tõttu. Muidu igasuguste vananenud tekstide kasutamine mõjub halvavalt loominguga puhta väärtuse kujunemisele.

Erandina ehk mõni luuletaja teab rääkida juhtumist, kus oleks pööratud tema poole tekstide nõutamise sihiga. Aga ometi teame, et tellimisi tehakse ning pole puudust pakkujatest, kes isegi kõige algeliseid võimeid omamata täidavad vastutavaid ülesandeid. Seepärast vokaalmuusikas leiame veel niisuguseid sõnasobitusi, mis panevad häbenema kõige sügavamalt. Oleme kuulnud rea suuremaid ja väiksemaid helitöid, mille tekstide koostajatele võiks soovitada kõike muud päale kirjandusliku vägivalla tarvitamise. Harilik igapäevane inimene oma terve mõistusega tunneb, et ta ei suuda asuda kunstis kohuste täitmisel. Nii siis hakkavad asjast kinni just need, kellel puudub endaarvustuseks võrdlev pilk. Poleks raske hulgaliselt lugeda

üles helitööde tekste, kus autor tõesti ei teadnud, mida endalt nõuda.

Esimene süü olukorras langeb komponistidele, et nad oma läheduses sallivad nii nõrku vaimlisi kaaslasi ja rahuldavad õige väheste kirjanduslike kultuurisaavutistega. Ju nad siis ei käi ühes ajaga, ega tõmba piire parema ning halvema vahel.

Nõrk tekst ei eelda hääd ja tugevat vokaalmuusikalist tervikut, vaid lõhub seda, mille ehitas komponist. Nõnda rajatakse loominguline töö ilmselt puudulikule alusele lihtsalt ekslike kirjanduslike väärtuste hindamise tõttu. Niisugusest huupi katsetamisest peaks loobuma kõige kindlamini.

Vist ei tule ühelgi mõistlikul inimesel mõttesse minna helitööd tellima mõnelt täiesti asjatundmatult isikult. Ja kas pole komponistid tihti avaldanud pahameelt, kui vähikud muusikas satuvad teostama loovaid ülesandeid? Seda tuleks pidada mõõduandvaks ka enda kohta teiste kunstide puhaduse küsimuses.

Tekstide saamiseks jääb üle üks ning ainuke õige tee. Heliloojal tuleb juhtida pilk tunnustatud kirjanike toodangu poole ja tellimiste puhul avaldada nende vastu usaldust. Pole sugugi üleaarne valmismaterjali valikulgi kasutada mõne kirjanduslikult asjatundja isiku nõuandvat abi. Et kõrgema väärtusega tekst arendavalt mõjutab ka muusikalist loomingut, selles pole vähematki kahtlust. Üldse kunstid vastastikku valgustavad üksteise teed; järelikult õnnelikum on see, kes näeb kaugemale enesest.

Mis puutub värsikunsti väärtusesse, siis nimetatud ala oma tasemelt on meil üks kõrgemaid. Tundub aga seda imelikumana, kui nüüd meie heliloojate juures võivad tõusta päevakorda tekstid, mis vastavad väga iganenud nõuetele, või ei anna välja üldse mingit mõõtu. Elu arenemises nõuab siingi oma osa, ja seda ei tohi temale keelata.

INETUSEST KUNSTIS

VOLD. LEEMETS

Millistel psüühilistel alustel ka ei põhjenuks esteetiline meeldivus või mittemeeldivus, üks on kindel, et nii ühel kui teisel puhul on tegu utilitaristliku (isiklike huve ja omakasupüüdu mittearvestava) suhtumisega. Kui mingi objekti vaatlemine meile pakub naudingut, kui teda hää on vaadata, siis selline objekt on ilus. Vastupidi, kui vaatlemine on seotud teatud ehamõnuga, on objekt inetu. Seega „ilus on kõik, mis meile meeldib, kuid mitte sellepärast, et ta oleks kasulik; ja inetu on see, mis meile ei meeldi, kuid mitte seepärast, et ta oleks kahjulik“ (L. Saccetti).

Inetu ja „esteetiline“ on näilises vastolus. Seepärast inetuse probleem vanematele kunstifilosoofidele ikka on olnud kõvaks pähdliks, eriti veel neile esteetikutele, kes esteetikat võtsid mingi iluõpetusena, iluteadusena, ilufilosoofiana. Olles dia-metraalses vastolus ilu mõistega, inetus selliste esteetikute poolt lihtsalt hüljati ja inetus esteetilise tegurina üldsegi ei tulnud käsitluse.

Et kunst aga tegelikult ikka ja alati inetust on kasutanud, siis sundis see esteetikuidki järele mõtlema ja ümberbinnanguid tegema. Kuna inetuse probleemist lihtsa vaikumisega enam mööduda ei saadud, siis inetusele eluõiguse andmist vahandati sellega, et: „nagu bioloogiasse kuulub haiguse mõiste, moraali kurjuse mõiste, õigusteadusse sääduse rikkumise probleem, usuteadusse patu mõiste, nii peab esteetikagi huvialaks olema ilusa kõrval ka

inetu.“ Tekivad esteetikasüsteemid, mis kõiki esteetiliselt mõjuda võivaid tegureid liigitavad esteetilisestesse kategooriatesse, kus ilusa, tragilise, üleva, koomilise jne. kõrval antakse kindel paik ka inetule.

Et see samm liiaks julgena ei tunduks, loodi mitmesuguseid õigustavaid teooriaid. Nii väitis osa prantsuse esteetikuid (Boileau), et kunstis inetu muutub iluks („ei ole sellist vastikut asja, mis ei muutuks meeldivaks luulesalmides: kunstnik-võlur koledaimagi asja täidab iluga“).

Teiselt poolt rõhutati jälle inetuse suurt kontrastilist tähtsust: ilu võib pikapäiale muutuda igavaks, sellepärast on otstarbekohane teda inetuse abil rikastada. Pääleegi tuleb see ilule suureks kasuks, kuna inetuga kõrvutades ilu pääseb suuremale maksvusele. Esmeralda poleks pooltki nii võluv, kui temale ei säetaks vastu Quasimodot ning, vastupidi, Quasimodo päämiselt selle tõttu on kujunenud inetuse sümboliks, et teda on kõrvutatud Esmeraldaga. Musta kõrval valge tundub veel valgem, hää inimene kurjade keskel veel inglilikum, ilus inetu kõrval veelgi kaunim. Seega inetule omistati ainult kontrastilist väärtust, n. ö. väärtust ümbernurga ning seda tunnustati üksnes niivõrd, kuivõrd ta oli vajalik, et asetada ilu kasulikkude valgusesse.

Inetu sellise teeniva rolliga ei võinud leppida moodsamad esteetilised voolud ning inetu saab autonoomse tähenduse. Joutakse äratundmisele, et just inetu see

on, mis võimaldab kunstis mitmekesidust: „ilusad on kõigest üks kuju, inetud — tuhat“ (V. Hugo). Kui ilu on täius ja inetus ebatäius, siis täius on ainult üks, temast kõrvalekaldumisi — sageli huvitavaid — on ammutamatul määral. Seepärast kunstnik ei toimi targasti, opereerides üksinda iluga, hüljates neid rikkalike võimalusi, mida pakub inetus.

Siit päälle inetu leiab laialdast kasutamist, eriti realistliku ja veel enam naturalistliku kunstivoolu poolt, kus realiteedi nimel õigustati valimatuid vahendeid ega põrgatud tagasi õudsemastki süžest.

Osa inetuse pooldajaist läks veelgi edasi. Ei lepitud juba võidetud positsioonidega, vaid omistati inetusele valitsevat osa. Vastukaaluks minevikule, kus ignoreeriti inetust, hakati leidma, et ainult inetu (süžee) võimaldab esteetiliselt elamust puhtal kujul. Ainult inetusega opereerides võib kunstnik olla kindel, et sellesse suhtumine kujuneb ebakasutuslikuks, kuna muidu — ilusa puhul — esteetilisest nautimisest võivad segada häirivad meelelised — maised kõrvalavaldised. Maalitud Maçonnat võib ihaldada, maalitud räibet ei taha keegi. Siit edasi järgnevasse äärmusse on ainult üks samm ja selle sammu on astunud inetuse fanaatikud, kes ilu ja ilusat üldsegi ei tunnusta esteetiliselt tegurina.

Ägedad sõnalahingud ja kõrgepingeline poleemika „ilusa ja inetu“ üle pole lakanud tänapäevalgi, kusjuures mõõdukamad voolud äärmuslasi püüavad tagasi hoida järgmise argumentatsiooniga:

Kui lõplikult ikkagi ainult ilu on positiivne nähe ja inimene juba orgaaniliselt eelistab rõõmu valule, siis milleks kunstigi piirkonda siduda palja negatiivse küljega ja teha kunstist mingi nuhtlus. Kui ongi inetu väärtus omaette, siis on seda ka ilu!

□

Kui n. n. kujutatavates kunstides inetu peamiselt avaldub sisu, süžees, siis muusikas inetuse mõistet võib siduda selle kunsti materjalilise alaga, mis on endastmõistetav, kui arvestada seda, et sisu kui niisugune helikunsti puhul

üldse ei või tulla kõnesse. Kui mõnikord helikunst kaldubki andma sisu (näit. programmeerimiseks), siis ei saa see ikkagi olla konkreetne, vaid ainult sümbolne. Vaadeldes mingit rusuvastüzeelist maali, saab vaatleja sellest tõelisuse illusiooni. Teda erutab, ärritab see ülekohtus, inetus, vägivald, millest kõneleb teos (inetu sisu mõttes). Aga kui kujutleda, et vaatleja seda sisulist osa ei arvestaks ja ei mõistaks (kui see aga oleks võimalik!), siis kaoks inetuse mulje täiesti: jõhkrused ja verejoad muutuksid süütuteks „ilusateks“ värvikombinatsioonideks punase põhitooniga. (Siit nähtub, et sisuinetu ja vormiinetu on kaks erinevat nähet). Kuna sisuinetus muusikas ei ole mõeldav, siis muusika võib inetust väljendada üksnes vahendite sellekohase drastilisusega ja jõhkrusega. Küsimus identiseerub seega konsonantside ja dissonantside probleemiga.

Naiivse muusikaestetiika põhitõeks on siin: konsonantsümboliseerib ilu (on ilus), dissonantsinetu (on inetu).

Siin aga tekib küsimus: mis on dissonants ja kas ta tõepoolest ikka on „inetu“?

Kui heita pilku kaugesse ajalukku, siis näeme et dissonants on olnud suureks komponistusekivi vanagreeklaste muusikale. Kui antiiksed raid- ja ehitusekunsti saavutised on jäänud ületamatuks ja neid üksmeelselt loetakse che d'oeuvre'ideks nüüdselgi (paljunõudlikul!) ajal, siis muusika alal vanagreeklaste pärandasid kaunis vähe. Ning seda sellest hoolimata, et muusika nende juures seisis suures lugupidamises ja temale omistati määratud kasvatuslikku tähtsust, nii suurt tähtsust, et vanagreeklaste noorsugu „ei tohtinud õhtul magama heita puhastamata oma hinge muusikas või hominikul tööd alata ammutamata värskust helidest.“ (P. Ramul). Ja ometi nende muusika jäi püsima ühehäälseuse piiratud raamides!

Miks?

See mõistatus laheneb suuresti, kui tuletame meelde, et Greeka muude vaimukangelaste kõrval andis veel suuri matemaatikuid. Ning pidades pühaks matema-

tika reegleid ja eeldades nende vajalikkust ka kunstiteoorias, greeklased muusikateooria aluseks võtsid helide suhete määramise arvude abil. Konsonantsidena (symphonia) tunnustati ainult selliseid intervale, mis andsid lihtsaid suhteid, nagu oktav (2 : 1), kvint (3 : 2), kvart (4 : 3). Terts, mis andis väga keerulise proportsiooni (84:61), loeti dissoneerivaks (diaphonia) ja teda ei ohtinud tarvitada. Et aga just tertsil põhjeneb paljuhäälsus, siis paratamatult greeklaste muusika jäi ühehäälsuse piiridesse (unisoon ja oktav).

Eeltoodust selgub, kui võrd relatiivne on oieti dissonantsi mõiste. Seepärast dissonantsi käsitlemine halvasti kõlaval inetu intervallina nõuab teatud reservatsioone. Oli aeg, kus septim loeti teravaks dissonantsiks; nüüd aga tundub septakord isegi labasuseni häälekõlalisena. Samuti on lugu teiste varemadel aegadel dissoneerivateks loetud intervallidega. Kõik see sunnib eeldama, et harjumuse korral iga dissonants enda teravuse kaotab ja ei häiri põrmugi kõrva.

Ühelt ultramodernilt komponistilt küsiti, miks ta tarvitab nii palju dissonantse. See aga vastas, et tema muusikas dissonantse üldse ei ole. Kui siis temale partituuris teatud kohale osutati, kus paari rea kestel oli kasutatud paralleelseid väikseid sekunde, hüüdis helilooja imestades ja etteheitvalt: „ja seda loete teie dissonantsiks!“

Kuidas ka ei ole konsonantside ja dissonantside liigitamisega ja nende vahele kindlate piiride tõmbamisega, on ometi selge, et probleemi ei saa lahendada palja oletusega, nagu puuduksid dissonantsid üldse. Kui õngi võimalik, et iga dissonants harjumisel, tulevikus, muutub konsonantsiks, siis ei tohi unustada, et kuulamise protsess sünnib olevikus. Seega tegelikult dissonants on mõeldav, järelikult dissonantsi mõiste jääb püsima. Asja ei muuda endastmõistetavalt seegi, et üks ja sama helikombinatsioon ühele tundub dissonant-

sina, teisele võib öelda, enam, blaseerunud kõrvale — konsonantsina. Analoogilist subjektiivset suhtumist võib panna tähele samuti ka koomilisuse ja traagilisuse puhul (kellele nali, kellele mitte!), kuid kellelgi ei tule mõttesse seepärast mõlemate olemasolus kahelda.

Ei tohi unustada ka seda, et uute dissoneerivate sobitiste leiutamine millegagi pole piiratud; lõpmatul arvul võib kombineerida uusi teravalkõlavusi (eriti avarad võimalused avaneksid siin $\frac{1}{3}$ ja $\frac{1}{4}$ toonide tarvitusele võtmisega), ka selliseid, mis veendunumalegi dissonantside haarastajale tunduksid liigjulgetena. Kui lasta üht instrumenti mängida teatud tonaalsuses ja teist seda saata peaaegu unisoonis, kuid kas veerand- või kaheksandiktoonilise vahelga, siis oleks asjatu väev selles idees kakkofoonias otsida mingit väärtust ning ainsaks ja õigeks reageeringuks jääks soovida: häälestatagu instrumentid!

Nii jääb siis hää- ja halvakõlalisuse põhimõtte kindlasti püsima. Kui nüüd küsida, millal dissonants on lubatud ja millal mitte, siis ei suuda muidugi keegi siin vastata ja anda kindlaid eeskirju. Kuid üldine, põhimõtteline lahendus leidub siin ometi ja see oleks: nii konsonantside kui dissonantside tarvitamine olenegu muusikalisest loogikast. Mitte dissonants dissonantsi pärast (nagu patustavad üksikud modernistid), vaid dissonants kunsti pärast! Ei ole dissonantsi, ka võimatuimat ja metsikuimat, kui selle tarvitamine sünnab õigel ajal ja õigel kohal, kui ta on põhjendatud. Kui ooperis muusika illustreerib mingit tapmisseeni, siis on dissonants — mida teravam, seda parem — omal kohal. Ehkki dissonants siingi ei muutu mingiks meeleliselt ilusaks, siis kunstiteravikluse mõttes on ta just „ilus“. Igatahes „ilusam“ mittemilligiga motiveeritud hääkõlalisusest, mis osutus niisugusel korral kunstiliseks ebakõlaks.

KLAVERI RENESSANSS

Prof. ALEKSANDER BOROVSKI

Viimaste sõja eelaastate muusikalise loomingu muusikaajalooline areng oli märgitud orkestrikõla üha tugevamini kasvava lopsakusega. Pannes tähele orkestri domineerivat osa, võis rääkida „instrumenteerimise inflatsioonist“. Klaver, ürgelisemaid muusikainstrumente, peagu täielikult oli surutud tagaplaanile. Klaverimängu harrastavaid mitteelukutselisi muusikuid nimetati lihtsalt diletantideks. Selle juures unustati ainulaadse vaimumuusiku Hans Bülov'i lendlause, et diletant tähendab asjaarmastajat. Niisugune kunstharrastaja peab aga oma asja tundma, et teda armastada. Selle järele peab ehtne „diletant“ ühtlasi olema kunstitudja.

Ent viimasel ajal näib klaver võitvat jälle kuulsust ja tähelepanu. Hiljutit kodumuusika arendamiseks alustatud töö juhib pilgud tagasi sellele instrumendile. On märgitav, et mõõdunud suvel rahvusvahelistel muusikapidustustel Viinis ei antud mitte vähem kui 16 klaverikontserti. Kui räägitakse klaverist, siis peab tuletama meelde, et suurimad muusikud just selle instrumendi kaudu elule tõusevad, esimesel kohal kõigi saksa meistrite isa Johan Sebastian Bach. Kogu Euroopas ja Ameerikas Bach kehastab saksa muusikakultuuri mõistet. Inglismaal, näiteks, on Bach'i kultuur juurdunud sügavale. Londonis suve lõpul leiavad aset nimetatud promenaadi-kontserdid, millel sääli on määratu populaarsus ja mis omavad igati rahvapärast ilmet sõna parimas mõttes. Publik seistes kuulab pühaliku vaikusega muusikalisi ilmaliteratuuri meistriteoseid. Mitte vähem kui 8 õhtut on pühendatud meister Bach'ile. Bülov, kelle geniaalseid ütelsi ilal ei väsita tsiteerimast, asjata ei nimetanud Bach'i klaveriteoseid muusika triplo-ekstraktiks. „Kui läheks kaduma kõik

muusika meistriteoseid“ — armastas öelda Bülov — „alles jääks meile vaid *Tempereeritud klaver*, siis sellest võiks uuesti konstrueerida kogu literatuuri. *Tempereeritud klaver* on vana testament, millesse peame uskuma“. Et Bach'i tööd viimasel ajal ikka sagedamini ilmuvad kontserdikavades, selleks leidub ka teine, mitte ainult kultuurajalooline põhjus. Bach tänapäeval on igati aktuaalne. Tema muusikalise vormi konstruktsioon, ta raudne rütm ja vaim seisavad lähedal mehaanilisele ajajärgule. Modernsele muusikule on Bach'il olnud määratu mõju. Moderni muusikaloomingu juhid kogu maailmas — Stravinski, Prokofjev ja mitte viimasena Hindemith oma teostes ilmutavad Bach'i suhtes armastust ja imetlust.

Bach'i kõrval on Beethoven'i klaverisonaadid muusikuile lõpmata naudingu allikas. Kui Bülov märgib Bach'i teoseid vana testamendina, siis Beethoven'i sonaate nimetab ta uueks testamendiks, millesse samuti peame uskuma. Just muusikaharrastaja, mängides Beethoven'i sonaate, elab üle vaimlise rahulduse, mis sageli küllaldaselt asendab ka puht-materjaalset tasu.

Klaverimuusika suurte meistrite Bach'iga ja Beethoven'iga reastub samaväärselt „jumalik“ Mozart. Tema klaverisonaadid varjavad eneses puhta muusika hinnalist vara, mis muutub puhtdramaatiliseks elamuseks. Samuti ei saa jätta tähelepanuta klaveripoeeti Chopin'i. Tema ajal Chopin'ile heideti ette, et ta komponeeris tantse. Tema masurkad aga on sündinud sügavaimast tundeist. Veel tänapäeval peab imetlema toda kire ja raskemeelsuse jõudu, mis räägib neis helides. Muusikalises ilmas Chopin esineb omapärase ainunähtena. Tema on sündinud romantik. Kui meie aeg

ühelt poolt imetleb mehelikult karmi, siis teiselt poolt ta tunneb mõistetavat igatsust vastandi järele. Jah, see igatsus võib tõusta sel määral, et ta sihid ja saavutised muutuvad, Chopin aga jääb tõeliselt romantiliseks ning liitiriliseks, ja nii puhtamal kujul rahuldab väsitatud olevikuinimese kergesti mõistetavat tungi romantika järele. Üle selle näeb klaverimängija Chopin'is meistrit, kelle juures õppida võib midagi haruldast ja erinevat, nimelt seda, mida paremini nimetatakse „hingestunud tehnikaks“.

Liszt, unustamatu virtuoos, klaveri arengus samuti kehastab üht epohhi. See oli Liszt, kes viis selle instrumendi veel tollel ajal iialgi ületatud kultuurilisele kõrgusele. Liszt'i klaveritraditsioon püsib veel tänapäeval mõõduandvana. Liszt'i kool polnud kool

selle sõna vanemas mõistes. See polnud mingi kuiv koolmeisterdamine, vaid teose muusikalise sisu kunstiline vabastamine kangestunud skeemist. Liszt'i kool oli elav, ta õpetas teose orjastamatut ning vaba ettekannet. Valju säädustiku raamides andis ta kunstilisele individualiteedile võimalust arendada ennast vabalt ja takistamatult.

Nii on siis klaver tihedalt seotud muusikalise loomingu kvintessentsiga, mistõttu ei saa olla juttu klaveri tagaplaanile tõrjumisest, mida küll nii väga taheti näha. Meie palju enam elame üle selle instrumendi renessansi, ja on märgitav, et modernsemaid muusikuid — nimelt Stravinski, keda tänapäeval tunneme usklassikuna, oma viimased tööd on komponeerinud klaverile.

ORKESTRI KULISSIDE TAGA

ERNST EVALD GEBERT

Publikul, kes naudib ooperi ja orkestri viimistletud ettekannet, pole enamasti aimu, kuivõrd suur töö on käinud selle saavutise eel.

Kui tuleb ettevalmistusele uus ooper, siis algab orkestri töö olenemata lauljaist. Eriti raskete (modernsete) teoste juures peetakse orkestriga n. n. osalisi proove, s. t. iga üksik instrumendigrupp (keelpillid, metallpillid, puupillid ja löökriistad) teeb dirigendi juhatusel proove enne üksinda. Nende harjutuste arv oleneb orkestri kvaliteedist ja dirigendi soovist. Toscanini, kuulsamaid „proovijaid“, tegi *Laulumeistri* tega uuesti õppimise puhul Milaanos 30 orkestriharjutust, pöörane arv, kui mõelda, et sel juhul on tegu vaid orkestriga, millele tuleb lisada veel proovid solistidega, niinimetatud lavaharjutused.

Üldisele orkestriproovile järgneb „isteproov“; see on harjutus mõlemale aparaadile: nüüd valminud orkestrile ja solistidele, kes vahepääl oma osa õppisid korrepetiitoriga. Nimetatud proovi juures istuvad solistid tegevuseta; see on otsekui ooperi kontsertettekanne. Ooperi ettevalmistuse viimases staadiumis korraldatakse lavahar-

jutusi orkestriga ja solistidega. Ka lava-proovide arv oleneb ära aparatuuri kvaliteedist. Ühe uue moodsa ooperi juures on tavaliselt nõuetavad 6 seesugust proovi; varem tuntud ooperi uue harjutuse puhul rahuldutakse 3—4 prooviga. Sümfonia-kontserdi ettevalmistusel areneb töö samuti kui ooperi puhul. Kontserdi juures harilikult lepitakse 3—4 orkestriprooviga.

Mis puutub dirigendi osasse, siis tuleb rõhutada seda, et juhatamine pole mitte ainult käsituslik oskus, vaid sugereeriv toiming. Dirigent peab ilmutama mõistmist orkestri inimaparaadi psüühikasse suhtumisel, mis muidugi ei tohi kukkuda välja alandlikkusena, sest orkester tahab tunda valitsejat enese üle. Orkester laseb enesele meeldida ka valjust, kui see on rajatud autoriteedile. Tihti brutaaalseks nimetatud Toscanini imponeerib orkestrile, kuna ta iialgi pole tujukas, kuna ta jämedamgi sõim geniaalsete võimete kaudu leiab asjalikku põhjendust. Olen elanud üle ühe Toscanini proovi, kus meister vihase metsalisena lõpmatuseni laskis korrata üht kohta, kuna see temale ikka ei paistnud veatuna. Aitab tõendusest, et

Toscanini viiel puhul kordas Verdi' *Trubaduurist* nunnakoori, mida ta, võib olla, tuhat korda oli juhitanud sama ansambliga, kuid nüüd ei tundunud ikka küllalt täpsena ja kõlalt vaiksena. Kui kuuleme, et meister taktikepi alal, nagu Hans Bülov, orkestrit laskis mängida seistes, siis peame uskuma erilise nõude asjalikku põhjendust tollet kunstifanaatikult.

Hää orkester aimab dirigendi suutmisi veel enne, kui ta tõstab taktikepi, — juba tema poodiumile astumisel. Iga uue dirigendi puhul ja mõnel muulgi juhtumil paremaks võrdluseks orkester peab end ülal naisena, esialgu passiivselt. Teataval määral proovitakse uut dirigenti, ollakse äraootaval seisukohal. Orkester mängib ainult noote, kuna tähtsam teatavasti (see ütelus kirjutatakse Gustav Mahler'i samuti ka Felix Weingartner'i arvele) ei seisa nootides. Sel puhul tahan tähendada, et niipea, kui dirigendi käsitlus muutub „väljendavaks“ (nüansid), kerkib üles hädaoht sattuda ebaasjalikkusesse ja muuta teost komponisti soovide vastaselt. See ei taha siiski olla kiidulauluks n. n. asjalikkusele“

(mida ei leidu elus ega kunstis), sest komponistilt antud pildi raamistikus jääb veel lõpmata palju võimalusi kunstiteose „väljendamiseks“. Metronomi kaudu näidatud ajamõõt (tempo) on juhtnööriks, mitte sääduseks.

Kui orkester märkab, et dirigendil pole autoriteeti, kaotab ta igasuguse distsipliini. Nii juhtus kord, kui nõrk dirigent seletas, kuidas ta hakkab takti lööma, et teda katkestati mängija vahelehuüdest: „Parem ärge lööge üldse.“ Teisel puhul pidi dirigent laskma enesele meeldida muusikute seletust: „Kui te veel kaua räägite, mängime nii, kuidas teie juhataate.“ Dirigendi suured žestid ei saavuta seda mõju, mida ennemi annab rütmiline täpsus ja väljenduslik sugestioon. Richard Strauss vaevu märgatava liigutusega oskab esile tuua määratud orkestritormi.

Lõpuks olgu mainitud, et proovidesõbralik pole ükski orkester. Seepärast siis peab dirigent proovidele tooma kaasa 200% intensiteeti et orkestrilt manada esile 100%.

OOPERILAVASTUSE REFORMEERIMISEST

M. KASEKOSKI

Kui sõnadraama areng nii välismail kui meil on haaranud lavastuse kõige keerulisemaid ja põhjapanevamaid probleeme, siis ooperi — muusikadraama ja -komöödia — alal on see piirdunud vaid mõningate katsetustega ning tähiste püstitamisega. Ooperis lavastusekunst ei ole saavutanud veel selliseid silmapaistvaid tulemusi lavastustehnika ja näitlejate mängu kooskõlastamise alal, nagu on andnud Stanislavski', Reinhardt'i, Meierhold'i j. t. lavastused sõnadraamas.

Põhjused ei olene niipalju muusikadraama üldisest mahajäämisest sõnadraama mitmekülse ja hoogsa arengu kõrval, vaid päämiselt sellest, et ooperiteatri mõiste on jäänud muutumatuks nii, nagu ta on püsinud aastakümneid, -sadu. Ooper on jäänud ikkagi esteetitsevaks meelelahutuseks ja on

säilitanud puutumatu oma kordkujunenud trafareetse mängulaadi, lavastusliku hiilguse ja kassikullaliku sära, samaaegse sisemise psühholoogilise ja loogilise põhjendamatusega. Et ta on tihti seesmiselt tühi ja verevaene, jätab ta tänapäeva vaatleja külmaks, ei tõmba teda kaasa, kuna ometi muusikateater peaks olema suuteline haarama inimest sügavamalt ja kaasakiskuvamalt, kui seda teeb sõnadraama. Muusikaline draama oma mitmekülsete väljendusevahenditega peaks suutma kajastada ulatuslikumalt ja mõjuvamalt kaasaja inimese otsinguid ja hingelisi käärinisi, vee neid ja kõhklemisi, kui seda suudab sõnadraama. Muusika — heli — haarab neid inimhinge piirkondi, mille deni tungimiseks sõna ei ole küllalt peen ja painduv relv. Ooper ühendab ideoloogilise ja emotsio-

naalse mõjutuse, tungides vaatleja kõige sügavamaisse ja peidetumaisse hingekurdu-desse.

Alljärgnevad read toovad kokkuvõtlikult seda, millistele seisukohtadele ooperi reformeerimise alal on jõutud Venemaal, kus see küsimus seisab päevakorras teravamalt kui meil. Vaatluse alla on võetud peaa-sjalikult töötlemused W. J. Nemirovič-Dančenko nimelises teatris.

Publiku ja muusikategelaste hulgast ei ole veel kadunud kujutus ooperist kui kontserdist kostüümides. Vastuvaidlema-tult, muusika seisab ooperis esikohal, tema annab teosele ideelise sisu ja avastab tege-laste iseloomud ja dramaatiliste konfliktide lahenduseviisiid. Kuid enamikus lavastusis muusika muutub kahjuks pahatihti puh-taks laulukunstiks, heliks heli pärast. Näit-leja vaatleb ennast kui üksikute palade ettekandjat, unustades ooperi stiili, unusta-des, et Verdi vajab teistlaadilist lavalist väljendust kui Čaikovski. Ei ole siis juhus-lik sõna tahaplaanile jätmine heli kasuks. Ei ole siis juhuslikud näitleja anti-musikaalsed ja ebarütmilised liigutused. Žest on mehhaaniline, põhjendamatu nii psühholoogiliselt kui muusikaliselt. Teose lavalesaad, lauljate ja kooride paigutus, kus arvestatakse ennekõike akustilisi nõudeid, on paremal juhtumil ehitatud lihtsustatud sümmeetria alustele. See olukord, kus ooperis laulupartiid, vokaalne osa on tõste-tud esiplaanile, kus orkester on ainult laulu saatjaks, kuna teose dramaatilise sisu tõlgit-sus ja esiletoomine on jäetud tagaplaanile ning esitatakse meile mingis lavalises võlts-hiilguses ja ebaloomulikkuses — see ooperi muusikalise mõtte labastamine on enamiku trafareetsete lavastuste tunnuseks.

W. J. Nemirovič-Dančenko ennekõike püüdis tõsta välja ooperilavastustes dramaa-tilist külge. Temale näis tähtsana leida sisemist ja loogilist tõepärasust ning loomu-likkust laval, anda tegelastele teose üldisele sisule ja ideele vastav psühholoogiliselt põhjendatud ja inimlikult mõistetav täis-vereline kuju. Ta võitles järjekindlalt ru-tiiniga, mis aastasadade jooksul on juur-dunud ooperi näitlejaisse, võitles selle vastu,

et aariaid kanti ette kui iseseisvaid numb-reid, antimusikaalse ebaloomuliku kõnnaku ja liikumise vastu laval, trafareetset alla-kriipsutatud, osaga orgaaniliselt sidumatu žesti vastu. Ta võitles selle eest, et ooperi lavastus peab sisaldama samuti ideelist sisu ja mõtet, nagu meie nõuame seda sõnala-vastuses. Ooperilavastus ärgu olgu ilutse-mine heliga ja ärgu muutugu tegelaste häälematerjali võimete imetlemiseks.

Võideldes „tegevuse“ eest „heli“ vastu, Nemirovič-Dančenko esitas mõiste „laulev näitleja“ vastukaaluks lauljale teatrilaval. See pidi tähendama, et muusikalise lava-teose ettekandja peab täielikult kuuluma teose dramaatilise tegevuse piirkonda, laul laval on vaid vahendiks tegelase sisemise kuju väljendamiseks. Mõiste „laulev näit-leja“ nõuab näitlejalt suurt sisemist ja kunst-tilist kultuuri. Nõuded, mida esitame ooperinäitlejale, osutuvad, võib olla, isegi suuremaks, kui draamanäitlejale esitatavad. Näitleja peab mõistma ja suutma võtta omaks helilooja muusikalist stiili, kuna see määrab osa rütmi ja liigutuste iseloo-mu. Näitleja peab oskama lugeda muusikas sisalduvat „alateksti“, mis väga tihti halba-des libretodes ei ole kooskõlas sõnalise väl-jendusega (eriti tõlgetes); heli peab talle olema mitte väärtus omaette, vaid tihedas seoses osa tegevuse ja karakteriga.

Mida kaugemale Nemirovič-Dančenko arendas oma põhimõtteid, seda selgemaks sai talle, et reform ei või piirduda ainult näitleja isikuga. Järgmiseks sammuks oli muusikalise lavateose ettekandmisel kasu-tada kõiki lavalisi väljenduseviise, et anda edasi teose ideed kõige veenvamalt ja ha-ravamalt. Seoses sellega pidi tulema kaalu-misele tarvidus — kasutada muusikalavas-tustes vajaduse järgi kõiki võtteid ja saavu-tusi, mida andnud sõnadraama areng viimas-tel aastatel, kusjuures muidugi ei tule lasta silmist kunstialade erinevusi. Draa-mateatri elementide mehhaaniline, ebakrii-tiline ülekandmine ooperisse hävitab muu-sikateatri mõtte ja eesmärgi. Siin satuti mõnikord äärmusse, kuna mõni lavastus muutus peaaegu draama etenduseks muu-sika saatel, kuid üldjoontes andis katseta-

mine selles suunas viljakaid kogemusi edaspidiseks tööks.

Erilise tähelepanu osaliseks sai koor, mis ühest küljest on ooperi tugevuseks, kuna koori saab edukalt kasutada autori ideede väljendajaks, või tegevuse edasiarendamiseks; teisest küljest nõrkuseks, kuna ta traditsioonilises ooperis kõige visamalt hoiab kinni mängurutiinist. Nemirovič-Dančenko ei näinud oma ülesannet mitte koori kaotamises, vaid selgitamises, millist osa mängib koor teose üldises ülesehituses. Oma katsetusis kasutas ta koori kõige mitmekülgsemalt — antiikse draama eeskujul autori seisukohtade väljendamiseks kuni koori rakendamiseni tegevuse arendamiseks laval.

Nemirovič-Dančenko algas oma katsetusi operetiga, kus proosa on ühendatud lauluga, mis võimaldas tugevamalt rõhutada mängulist elementi. Saavutati lihtsust ja loomulikkust tegevuses, aariate muusika algas harilikult eelkäiva proosa ajal, mis andis katkestamatult kestva tegevuse mulje, kuna aariad kanti ette kui omapärased monoloogid. Ka Meierhold oma katsetusis *Maria* ooperis saavutas täielist sisemist ja rütmilist kooskõla muusika, laulu ja liikumise alal.

Ooperi etendus ei tarvitse sugugi olla seotud seesuguse paraadlikkusega, välise efektsusega ja pombiga, mis tihti moodustab võltsi imetluseobjekti vaatlejale. Just sellepärast, et ooper evib nii mitmekesiseid vahendeid, tahaks kokkusurutust, ökonoomsust ja ilmekust nende kasutamisel. Mida rikkalikumad on etenduse lavalised võima-

lused, seda suuremat sisemist tihedust ja keskendust nõuab näidendi teem. See mis draamas vajab sõnalist väljendust kolme tunni jooksul, peaks võima ooperis ütelda ühe tunniga. Rütmilisus ja muusikaalsus ei ole nõuetavad üksi näitlejalt; selles suunas tuleb arendada ka dekoratsioonide, lavahitise, valgustuse, kostüümide jne. probleeme — olenevalt muusika stiilist ja näidendi ideest. Ooperi tavaline pidulikkus ja väline hiilgus varjab, tihti hävitabki näitleja mängu ja võlts monumentaalsus konserveerib trafareetsust.

Eripäätüki ooperi reformeerimisel moodustab oma, algupärase ooperiliteratuuri loomine, muusikalise haridusega libretistide küsimus (sellest küljest on eesti algupärase ooperimuusika seisukord väga vilets) jne. mida käesolevas kirjutises ei puudutata.

Need read on kirjutatud eesmärgiga, algatada mõttevahetusi ooperi reformeerimise probleemist. Küsimus peaks seda väärima. Oleme sunnitud nägema, et publik väga visalt külastab ooperietendusi, sedagi päämiselt siis, kui esineb mõni väliskülaline-solist või dirigent. Meil ei leia kunstilised probleemid küll erilisel clavat käsitlemist, kuid, võib olla, põhjustab seda eriajakirja puudumine. Muusikainimestel on aga oma häälekandja, mille veerud on kindlasti lahkelt avatud kõnelemiseks ooperi asjust. Meie anname ooperile väga suuri abirahasid (võrreldes teiste kultuuriliste toetustega) ja kui meie siiski sel alal ei saavuta selliseidki tulemusi kui näitab sõnadraama, siis tuleks selgitada, mis või kus peituvad pidurdavad asjaolud.

HÄÄLEKULTUURIST

IDA JÄRV

Meie oma kultuurilises arengus oleme viimastel aastatel mitmeti läinud edasi üsna kiiresti. On asutatud rahvatülikoole ja muid vabahariduslikke asutusi. Suured teened on Haridusliidul maa näitelavade korraldamises, kus on jõutud isegi alatiste instruktoriteni, kes annavad kursusi lavakunstis. Ja tagajärjed paistavad selgesti.

Muusika alal oleme samuti jõudnud tähelepanu väärivate saavutusteni. Meie oma heliloojad kirjutavad oopereid, oratooriume, sümfooniaid, instrumentaalpalasid ja soololaule, rääkimata koorilaulu literatuurist, mis meil on eriti rikkalik. Samuti annab põhjust rõõmustamiseks ka ettekande külg. Erilist elevust märkame nüüd, kus meil on

tulemas muusikalised suurpäevad — juubelilaulupidu ja muusikanädal, kus võime ka teistele rahvastele näidata, mida suudame ja oskame.

Koorid, milliste võrk meil on tihe üle maa, valmistuvad hoolega ette proovidele, mis käimas toimendat ringi. Kuid — keset innukat toimingut torkaib siiski silma üks asi, mis seisab nagu unustuses, aga on siiski väga tähtis.

Kas võime olla lauluks väärtiselt valmistatud ette, kui õpime viisid korralikult kätte, laulame kokku täpselt ja peame tempod ettekirjutuse järgi, kuid ometi puudub häälekultuur? Ei kaugeltki mitte!

Muidugi ei saa häälekultuuri omandada mõne nädala või kuuga. Ei, see nõuab aastaid. Kuid algust teha võime ja peame ometi. Ja mida varem, seda parem.

Linnakoorid asuvad ses suhtes palju paremas seisukorras, sest siin on käepärast lauluõpetajad, kes hoolitsevad kooride häälekultuurilise külje eest. Ja me võime rõõmuga märkida siin juha üsna häid tulemusi sellel alal. Kuid ka maakoorid saaksid mõndagi teha, kui ainult asja õieti organiseerida. Siin tuleks kooridel ja koorijuhtidel ise asjast kinni haarata.

Seltside eelarvete koostamisel peaks iga aasta kohta nähtama ette mingisugune summa kooride laulukultuurilise tasapinna tõstmiseks.

Edasi oleks vaja tihedamat sidet kooride vahel, üksteisega rohkem kontaktis töötamist. Ja mis pääasi: kõik koorid peaksid liituma keskorganisatsiooni külge. Alles siis ehk saaks kavakindlalt ja ühtlaselt üle maa hakata teostama häälesäade kursusi kõige praktilisemal kujul. Kursuste läbi viimise mooduseid on palju. Kõige lihtsam ja ühtlasi odavam moodus oleks see, kui keskorganisatsioon palkaks instruktoreid,

kes kindlaks määratud ringkonnas korraldaks kursusi. Instrueerimised peaksid sündima vaheaegade järele uuesti, sest töö pole selline, mida saab korraga teha valmis.

Et aga keskorganisatsioonil selleks praegu summad puuduvad, siis tuleb see moodus jätta tulevikku päälle. Koorid esialgu peaksid katsuma kursusi korraldada ikkagi oma algatusel, kuna loomulikult Liit jääks kooridele vahetalitajaks ja nõuandjaks.

Teine moodus, mis keskmiste kooride juures tuleks kõne alla, on see, et kaks ehk kolm üksteise läheduses asuvat koori lepivad kokku kursuste asjus ja kutsuvad lauluõpetaja, kellele tasu makstakse proportsionaalselt liikmete arvule. Kaudse kalkulasiooni järgi läheks kursus kooriliikme kohta maksma 1.30—1.50 senti. Kursusteks ühinevad koore instrueeritaks järgemööda üksikult, paari päeva jooksul korraga; kursus kestaks kokku umbes kuu aega.

Kooridel tuleks igakord pöörduda keskuhatuse poole instruktoreite saamiseks ja kokkulepete sõlmimiseks, mis aitaks hoida teatavat tasakaalu.

Ühekuulisest kursusest esialgu jatkuks, et koorile anda hoopis teine ilme. Muidugi edaspidi, vajadust mööda, tuleks instrueerimist jälle korrata.

Nagu öeldud, sellist kursust saavad korraldada ainult need koorid, kes asuvad lähestikku, sest neil tuleb ju mõne päeva järele instruktor edasi sõidutada järgmise koori juure.

Tööjaotuse ja tundide arvu määrab kindlaks igakord instruktor, sest see oleneb meetodist, kuidas keegi õpetab.

Kui aga leidub selliseid koore, kes majanduslikult on enam-vähem iseseisvad ja jõuavad üksikult korraldada kursusi, siis seda parem. Lauljate üksikult töötamine annab kõige rutem tulemusi.

HÄSTI HINGATA = HÄSTI LAULDA ... , AINULT TINGIMUSI ÕIGE!

Dipl. ins. K. ANTON

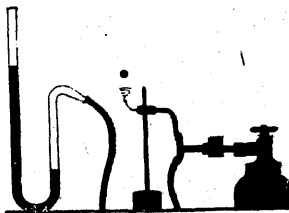
Hääle „hääduse“ üle otsustatakse teaduslikel alustel, hääle „ilü“ üle aga pääasjalikult tunnete põhjal, seepärast on allpool kõne ainult hääle „häädusest“.

Hää on hääli siis, kui see kujuneb välja tasakaalus hingamise, kõri- ja kurguläe muskulatuuriga. Hää hääli on vaba kõrvalsahtest, survest ja ülepingutusest, kõlab igas kõrguses ükskõik kui tugevalt ja kaugeleulatavalt ning voolab resonantsrikkalt, pehmelt ning pinevuseta. Hää hääle edaspidine tunnus on see, et ta vaatamata „psühholoogilisele väsimusele“ ei jäta järgi mingisuguseid väärnähteid (kuivus ehk piste kurgus, kahin jne.)

Hää hääli halva hingamise juures pole mõeldav, enne juba leiab aset vastupidine nähe.

Millal on häälingamine hää?

Hingamistöö koosneb: sisse- ja väljahingamise muskulatuuri, õhuhulga ja õhusurve liikumisest. Hääle tekkimiseks tarvilik hingamistöö on imestatavalt väike ja laseb end teha näitlikuks muuseas „surve mõõtmise“ läbi. Prof. dr. Panconcelli-Galzia', Gutzmann'i ja Loevy' järgi on keskmise tugevusega hääle tekitamiseks küllalt õhusurvet häälepaalte all 16 cm. veesammast. See on sama surve, mis vajalik, et lasta õhus hõljuda 0,425 gr. rasket (!!) tselluloidist kerakest (joon. 1).

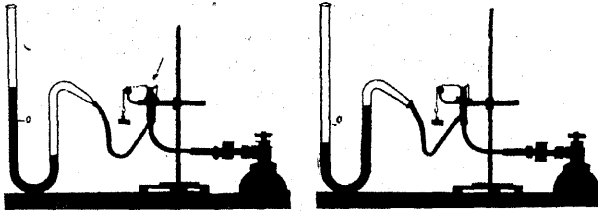
Joon. 1. — Õhusurve, mis paneb hõljuma kerge kerake (kaaluga 0,425 gr.) 7 cm. kõrgusel, on küllaldane, et tekitada inimese juures keskmise tugevusega hääli. Õhupudelisi (paremal pool) voolab õhk; T-toru jaotab selle ülesse „võlukerakese“ torusse ja alla veemanomeetri juure (vasakul).

Selle elementaarse tõsiasi tähelepanemata jätmine toob laulmises esile katastroofilisi tagajärgi, sest mitte harva lauljad ja näitlejad, vaatamata oma atleetlikule kehaehitusele ja imestuseväärsele rinnakorvi mõõdule, ilmutavad otse viletsaid häälelisi võimeid ja suudavad vaevalt oma häälega täita kontsertsaali või teatriruumi. Seevastu aga leiame sageli õrnaalistel — kooripoistel ja noortel koloratuurilauljanna- del — imetletava kõlaküllusega ja kaugel kandvusega hääli. Need viimased teevad hingamisetöö õiges, kokkuhoidlikus ulatuses, kuna aga esimesed suhtuvad sellesse liiga pillavalt, oletusega, et ainult „tugev, küllaldane õhuvool“ on otsustav faktor. See asjaolu osutub aga täitsa ebaõigeks, ja mitte üksi ülalmainitud põhjustel, vaid ka sellepärast, et hingamiseprotsess ei käi mitte omaette, vaid on tihedas, anatoomiliselt tingitud suhtes kõri- ja kurguläe lihaste tegevusega.

Seda tõendasid õpetlased juba saja aasta eest ja tänapäeval võib seda demonstreerida väga näitlikult H. Gutzmann'i n.-nim. kunstliku kõriga (joon. 2 ja 3).

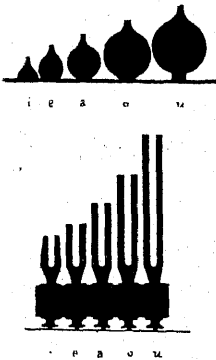
Väljavoolav õhk tõrjub kummivooliku kokkupuutuvad ääred, mis sel juhul kujutavad häälepaalu, teineteisest eemale. Ääred püüavad liikuda oma elastsuse tõttu teineteise poole, õhk ajab nad aga jälle eemale jne. Selle katkestamise läbi tekitab õhujuga hääle. Õhujuga on töötavaks jõuks ja samal ajal ka helisevaks meediumiks. Nii kaua kui õhusurve seisab vastavas tasakaalustatud suhtes kummivooliku äärte pingega ja elastsusega, võib seda õhusurvet tõsta, ja manomeeter näitab tõusu, s. t. positiivsust. Kui aga õhusurve ületab teatud kindla piiri, siis langeb veesammast korraks alla ja manomeetri näitamine muutub negatiivseks. Liiga tugev õhusurve hoiab kummivooliku ääred sellel kujul suletutena, et nendel elastsus enam ei ulatu katkestamise õige teostamiseni. Õhk eemaldub avali olevatest kummivooliku äärtest suuremal hulgal kui enne, mille tagajärjeks on veesamba alane-

Õhusurve ja häälepaelad hääle tekkimisel.

Joon. 2. (vasakp.) Paremal pool asuvast õhupudetist voolav õhujuga juhitakse Gutzmann'i kunstlike kõrri; selle külge on ühelt poolt (siin paremalt) kinnitatud kummiboolik (Y) ja pannakse teiselt poolt (siin vasakult) alatiseks jääva surve alla teatud raskuse abil. Kummibooliku seinad kujutavad häälepaelu. Õhusurve laseb end mõõta veemanomeetriga veel enne kui ta jõuab „häälepaelti“. Siin on veesamba „näitamine“ positiivne, sest õhusurve ja „häälepaelti“ pinge püsib tasakaalustatud suhtes (sagedus $g^1 = 385$ võnget; tugevus 8 fooni).

Joon. 3. (paremp.). Katsesastamise kord nagu joon. 2, ainult survel kõvendati. Sagedus lõuseb 435 võnkeni = a' ja tugevus 11 foonini, selle eest on aga veesamba näitamine negatiivne, kuna õhusurve ja „häälepaelti“ pinge pole enam õiges suhtes teineteisega.

Vana itaalia laulukunsti lause „hästi hingata = hästi laulda“ on õige tingimusi. Mitte hingamisestleetide arendamises ei seisa asi, vaid tähtis on just nimelt vana tõde, et hingamine, kõri ning kurgu- ja ninakoobas oleksid alati harmoonilises kooskõlas, ja et ainult nende üksikute komponentide otstarbekohaselt jaotatud ning kooskõlastatud töö põhjal tuletub hää hääleline võime.

Joon. 4. — König'i vokaal-kammerionid ja -resonaatorid selgitavad järgmise protsessi: näiksele heliregulaatorile (kõrge sagedus) kuulub ka väiksem resonantsruum (näiteks, vokaal u). Hääle kõlaküllus ja kauge ulatus baseeruvad mitte ainult hingamisõõli, vaid sõltuvad kurguläe, suu ja nina otstarbekohasest kujust, mille läbi häälepaeltist ja hingamisjooast tekitatud kõla osad lelavad vastava kõvenduse.

mine. Seesuguselt tekitatud kõla kuulub tugevasti haihtununa.

VILJANDI SAI KONSERTSAALI

Hariduseseltsi unendatud saal haruldaselt hää akustikaga

Senini oli Viljandi haletsemiseväärres seisukorras kontsertsaali suhtes. Ükski linnas leiduv saal ei suutnud laulu huvisid kaugeltki rahuldada. Suurematest ruumidest nii teater *Ugala* kui ka *Koidu* seltsi saal on akustiliselt halvad. Pääle selle *Ugalas* leidub klaver vaid nimepidi ja *Koidus* kord vist päris hää olla võinud klaver on korrast lastud hoopis ära minna ning saal talvel väga külm, sest seda püsivalt ei kõeta ega korras ei peeta, mispärast ka tolm ja muud pahed mõjusid segavalt. Kuna pisemates saalides aineliste hüvide pärast ei saadud kontserte korraldada, siis tuli leppida paratamatult halbade akustiliste oludega ja muudegi pahedega ning enamik kontserte korraldati *Koidu* saalis,

kuna *Ugalas* alatiste teatrietenduste tõttu selleks õieti ei leidunudki võimalusi. Sügavas südamesopis on aga hellitatud lootust, et kord Viljandigi saab hää kontsertsaali.

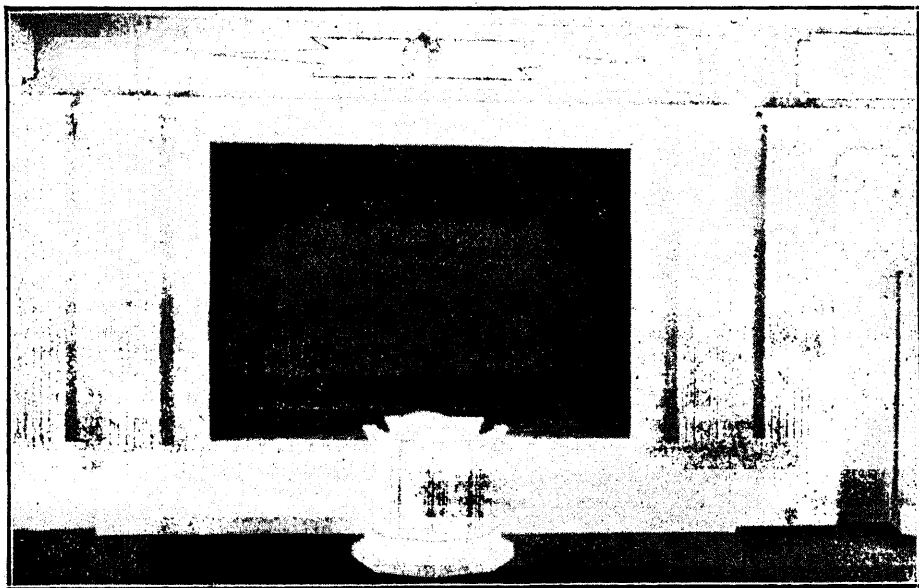
Nüüd ongi see lootus täide läinud ja Viljandi saanud koguni üle ootuste hää akustikaga saali kontsertideks.

Läinud sügisel läks teatavasti põlema Viljandi Eesti Hariduseseltsi koolimaja see osa, mille üle 50 a. tagasi rajas C. R. Jakobson. Tules hävis põhimiselt suur kooli saal, millest järele jäid vaid kõrged telliskivist müürid, kuna tulle jäi kogu saali sisemus ühes kalli kontsertklaveriga, kujur Veizenberg'ilt valmistatud C. R. Jakobson'i marmorist rinnakujuga, prof. Köhler'i maalitud kuulsa eesriidega (*Talutare*), kooli

endiste õpetajate, kunstnik Murakin'i ja Ormisson'i maalidega jne. jne. Häving oli kultuurilooliselt väga kahetsuseväärne, kuna see saal osutus õieti esimeseks rahvusliku ärkamiseaja kõrgeima tõusupunkti reaalseks saavutiseks selleaegse omaalgatuse jõupingutuste tähtsaimaks tulemuseks, mille nurgakivi panemisel on C. R. Jakobson lausunud oma surematud sõnad: „Mis meie südames nüüd liigub, sellest saavad kord need kivid, kui nad kokku on liidetud, rääkima.“

rajaja C. R. Jakobson 51 a. tagasi suri, — avati pidulikult uuesti see saal, kus Sakalamaa rahvas on teinud Eesti ajalugu ja mida muuseas ka kõikide Sakalamaa laulupidude puhul nii või teisiti on kasutatud, mille välisel rõdul on asunud esimeste Sakalamaa laulupidude laululava.

Uuendatud Viljandi Eesti Hariduseeltsi saal on nägusaim, parim ja suurim Viljandis. Oma moodsalt lihtsate joontega, samasuguste ilustustega ja rikkaliku valgustusega jätab ta seest väga sooja, koduse

Uue saali lava Viljandis

Kui öeldakse, et halba ei ole häata, siis selle tuleõnnetuse puhul peab see väljendis kindlasti paika, sest selle õnnetuse tõttu on Viljandi nüüd saanud omale suurepärase kontsertsaali, kuna varemest kerkis imestamiseväärt kiirusega uus saal — parem, nägusam, avaram, uhkem ja vägevam senisest.

Juba teisel päeval pärast tulekahju, nimelt 24. novembril 1932 osteti põlenud saali uuesti üles ehitamiseks ära ehitusmaterjal ja järgmisel päeval, 25. novembril alustati ehitusetöid 25 töölisega. Mõne nädalaga olid tulest püsima jäänud kurvad müürid, mis oma kõrguse ja suurte akende tõttu otsesuni kiriku- või templivaremetena näisid, uuesti katuse all ja kolm kuud hiljem koristati juba viimased telingud ära, et asuda uue saali viimistlustöödele. Veel paar nädalat edasi, oligi kõik valmis ning 19. märtsil 1933, — samal päeval, mil saali

mulje, väliselt on aga täielikult alal hoitud hoone ajalooline ilme. Kuna ta koolisaalina igapäev leiab kasutamist, siis on korrashoid kindlustatud. Mahutavus on Viljandi oludele küllaldane: istekohti võib asetada 700—800, seistes leidub aga 150 inimesele lahedasti ruumi. Lava on ehitatud vastavalt kooli tarvetele, kuid näite-seinte kõrval omab ta ka kontsertideks vajalikku lage ja astmestikku, mis võtab vastu kuni 150 lauljat. Muretsetud on ka hää Steinway klaver, mille korrashoiu eest kool kindlasti hoolitseb, sest laul ja muusika selles koolis alati on seisnud eriti armastatud kohal.

Kõige tähtsamaks aga tuleb pidada asjaolu, et uus saal akustiliselt on haruldaselt hästi õnnestunud. Kui vana saal ses suhtes paljugi jättis soovida, siis uue loomisel on püütud teha kõik parema akustika saavutamiseks ja see on ka läinud korda

täiel määral. Tehes saali senisest veidi pikemaks näitelava arvel, lastes lae kübekene madalamale ja ehitades rõdu põhjalikult ümber, nii et varemalt kõlapinda lõhkuv rõdu on muutunud saali pikenduseks ja loob suurepärase resonantsruumi, on nüüd uus saal saanud akustiliselt väga hääd.

Viljandi Helikunsti Seltsi meeskooril oli õnn esimese võõrana proovida uue saali akustikat. Koor pidas saalis oma erakorralise lauluharjutuse paar päeva enne saali pidulikku avamist ja lauldes suuremas kui ka vähemas koosseisus nii lavalt kui rõdult, sai kindla veendumuse, et laul mõlemalt poolt kõlab ühtlaselt hästi ja kostab samuti

ka kõikides saaliosades. Tühja saali võib nimetada akustiliselt isegi üliküllastatuks.

Kui nüüd Viljandi E. Hariduseseltsi uuendatud saal on parima akutikaga kontsertruum Viljandis, ületades isegi kohaliku Jaani kiriku ükskord juba hääd akustika, siis Viljandi lauljaskond ja üldse lauluarmastajate pere, kes kaua on vaid unistada võinud hääd kontsertsaalist, võib tunda tõsist rõõmu lahedamatesse akustilistesse oludesse pääsemisest ja võib Hariduseseltsile uue saali avamise puhul soovida kõige südamlikumalt õnne selles lootuses, et uus saal saaks Viljandi laulu ja muusika koduks.

MEESKOORIDE NURK

Muusikalehe toimetusele

Muusikalehe s. a. 2. nr-is ilmunud märkused Laulumeeste Klubi tegevuse kohta võimaldavad tekkida eksiavamisi LK ja Tallinna Meestelaulu Seltsi vaheliste suhete kohta ja samuti teha väär oletusi LK sihtide suhtes, mis pärast leiame olevat tarviliku et asja selgitamiseks lubatakse ruumi alljärgnevaile ridadele:

Klubi eesmärgiks on olla kaastegev TMS'i liikmeile seltskondliku kultuuri ja vaimlise elu tõstmisel, nende ühistunde kasvatamisel vastastikuse läbikäimise arendamisel, vaba aja kasulikul ja mõistlikul möödasaatmisel ja majanduslike ning kultuuriliste huvide eest hoolitsemisel.

Oma ülesannete täitmiseks peab LK muretsema oma liikmete kooskäimiseks ruumid, kus võimaldatakse ka TMS'il pidada lauluharjutusi ja oma juhatause koosolekuid. Õieti oligi viimane asjaolu üheks tähtsamaks motiiviks LK asutamisel, sest TMS'i tegevuse arenedes muutus otse tungivaks vajaduseks temale muretseda alatisi bürooruume asjaajamiseks, juhatause koosolekuiks ja pääle selle ruume koori rühmaharjutusiks ning häälesäade õpinguiks. Klubi asutajail oli sihiks neid ruume võimaldada TMS'ile täiesti tasuta, kuid kahjuks ei täitunud kohe nende ootused klubi liikmete arvu kohta, mis pärast, olgugi ajutisena mõeldud, oldi sunnitud TMS'ilt ruumide kasutamise eest kuus võtma tasu 50 kr. üüri, kütte, valgustuse, koristamise ja maksuta telefoni tarvitamise eest, mida igatahes ei saa pidada kõrgeks. Kui aga nüüd TMS'i juhatusel on võimaldunud ruumide küsimust lahendada seltsile odavamalt,

siis on ta muidugi toiminud oma parema teadmise järele, ilma et oleks teeninud selle eest etteheiteid, ja seda kõige vähem LK liikmete poolt, sest LK'le selle summa ärajäämine praegusel ajal ei sünnita mingisuguseid raskusi. Niisamuti on TMS'i juhatusel vabadus otsustada, kas ta LK' kaastööd seltsile vajalikuks peab, või mitte. Et ta seda nähtavasti mitte ei pea, siis muidugi tuleb LK'l kui oma ette juriidilisel ühingul sellest teha järeldusi ja oma liikmeskonda suurendada seega, et ta TMS'i liikmete LK'i liikmeks olemise monopoliõiguse kustutas ja nüüd võimaldab liikmeks astuda kõigile lauljaille ning laulusõpradele ka teistest lauluseltsidest ja väljaspool neid.

Ilmaaegu on aga selle juures rääkida mingisugusest lõikumisest. LK' liikmed on olnud aastate kestel tulisemaid TMS'i pooldajaid ja ei mõtlegi ka nüüd sellest seltsist eemale jääda.

Eksiavamisi võib tekitada ka jutt klubi laulukoorist. Tõepoolest pole sellist koori olemas ega mõeldagi teda asutada. Jutt võib olla ainult klubi lauluõhtutest. millest võivad võtta osa kõik klubi liikmed, alatised võorad ja ka TMS'i liikmed, kes selleks tunnevad soovi, ning neil lauluõhtuil pole muud eesmärki, kui viia liikmeskonda ja nende kaudu laiematesse rahvahulkadesse seltsikondlike lauludena vanade kulunud saksa viiside asemele eesti oma rahvaviise ja eesti helimeistrite laule.

Täielise lugupidamisega
Laulumeeste Klubi juhatus.

Oper ja kontserdid

KODUMAA

Tallinna.

Arnold Vismann'i juubeliga tuli *Traviata's* külalisena lavale pr. Therese Rei. Kuna teda varem olene kuulnud kontsertlaval üsna hää asjaarmastajana, siis sedapuhku pakkus huvi just näitleva võimise külg. Ei saa öelda, et Violetta osa külalastajale oleks osutunud kõige vastutulelikumaks ja et lavalise vilumuse puudusel oleks suudetud ilmutada midagi tähenduselt püsivamat. Seda esinemist, kui mööduvat operiharrastuse nähet, võime hinnata rahuldava saavutisena debütandi kohta. Tõsisema operikunsti taotlemise suhtes jäi mõötudes mõndagi puudu, kuna osa ka laulisel paiguti käis üle jõu. Mis puutub osavõtu rohkusse nende esinemiste puhul, siis see kordaminek just otseselt ei kandunud lavalise edu arvele, vaid küllaltki oli tingitud tähelepanust tuntud seisukohaga isiku kunstharrastuse vastu.

võib lugeda tooni kandvust, samuti laitmatut ja hinnatavat käsitamist ilmutasid ka muud mängulised võtted. Üheks sisuliselt kordaläinumaks teoseks eeskavas tuleb lugeda C. Franck'i sonaati, kus paistis süvenemist ning tõlgitsuselt mõistvaid kalduvusi. Mozart'i viiulikontsert stiililisest küljest ei ilmutanud kõige puhtamaid jooni, kuna muidu töö anti edasi hoolikalt ettevalmistatud kujul. Pääle mainitud teoste toodi kuuldavale kompositsioone A. Lemba't, J. Nin'ilt ja Dohnany'lt, milledest eriti viimane säadis üles rohkeid tehnilisi nõudeid. Kontsertanti hää maitsesega ning akkompaneerija kalduvustega saatis klaveril P. Lüdig. Paiguti võis märgata proovide vähesust (Franck'i sonaat), mis lühikeses aja jooksul tihti kujuneb paratamatuks.

Kuna tänava täitub 100 aastat helilooja Johannes Brahms'i sündimisest, siis selle mälestamiseks Saksa Meestelaulu Seltsi koor ja Oleviste kirikukoor W. Sewigh'i juhatusel esines nimetatud autori teostega. Kandvama kohal seisib Brahms'i requiem, milline helitöö panigi õieti aluse oma looja kuulsusele. Muusika paguti on väga huvitav, kuid mitte siiski vaba venivustest tänapäeva nõuete seisukohalt. Koor oma raskete ja ulatuslike ülesannete läbiviimiseks oli end püüdnud rakendanud ettevalmistusse ning täitis osa üldise kordaminekuga. Muidugi polnud võimalik säada üksikasjus kaugeleulatavamaid nõudeid. Arvukas koor altide ja basside suhtes avaldas enam ümarust, kuna tenorid ning sopranid tekitasid tasakaalus mõningaid raskusi. Solistina tähelepanuvate tulemustega astus üles J. Aav-Loo; samuti kordaminekut saavutas K. Viitol. Saateparaadina oli tegev *Estonia* teatri orkester täiendatud koosseisus. Requiem kõrval teise teosena kanti ette veel Brahms'i *Saatuselaul* koorile ja orkestrile.

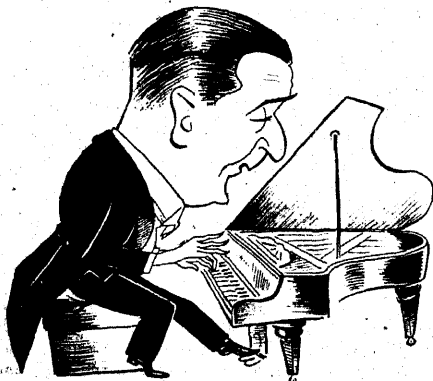
Mõne aasta jooksul Robert Soetens oma esinemistega on leidnud meil kuulajaskonna seas hääd kõlapinda, kuna ta võib publikule pakkuda küllalast maitsmist nii tõlgitsuslike võimete kui ka tehnilise oskuse poolest. Järjekordne neljas ülesastumine aitas kinnitada varemini loodud sidemeid ning kasvada veelgi tugevaks usaldusel noore areneva jõu suhtes. Õige väljapaistvaks kontsertandi juures

Tallinna Rahvaülikooli Lauulukoor oma 15-aastase tegevuse juubeli puhul esines kontserdiga, mida tulemustelt võib säada nähtavale kohale. Selle koori pääväärtus seisab tema eeskavade sisulises kaalus ja värskuses ning ettekande vaimses küljes. Helilooja T. Vettik koorijuhi

kohal toimib hää maitsega ja suure usaldatavusega kunstilise käsituse mõttes. Võib öelda, et koori jõud maksimaalselt on rakendatud otsekoheemate ülesannete täitmisse ega tunne hädaohtu sattuda pääliskaudsete võtete meelevalda. Koorile on suudetud sisendada erkust, mis kajastab juhi tahtmist ning toob laulus kuuldavale tagavarad kaugemate võimaluste piirini. Vaimse külje kõrval tunneme ka liikumist oskusliku arenemise mõttes. Sellel alal on tehtud juba üsna rohkesti, kuigi soove seisab varuks. Koor suuruselt osutub küllaldaseks ja häälematerjali poolest võrdlemisi tasakaaluliseks; kõige tugevamat rühma esitasid bassid. Mis puutub otsekohe käesoleva kontserdi ettekannetesse, siis need avaldasid terves ulatuses käsituslikku hoolt, painduvust ja ilmekust. Eriti löid tuju T. Vettik'u *Nõiasõnad, Öölaul ja Kulali-hällilaul*, M. Lüdig'i *Nõmm* ja *Ühest vaiksest pühast hiiest* ning M. Saare *Kõver kuuseke*. Kontserdi täielisemat edu takistas hulgalise haigestumise ajajärk, millele langes juubeliõhtu.

Pianistid Vitya Vronski ja Viktor Babin andsid kaks kontserti kahel klaveril, kusjuures mõlema õhtu kavandatusid ühte ainult selle vahega, et teise esinemise puhul pakuti paar pala täienduseks. Kuna kahe klaveri jaoks literatuuri leidub võrdlemisi vähe ja selle muusikaligi harrastus pole kuigi levinenud, siis tuleb kontserti pidada teataval määral harulduseks. Mõlemad esinenud pianistid kuuluvad väljapaistvate jõudude hulka ja näitasid väga hääd koosmängu. Eranditult kõik pakutud teosed kanti ette suure tehnilise täpsusega ning peensusteni kujundatud tõlgitsemisega. Autoritest olid esitatud Mozart, Schumann, Chopin, Casella, Schmitt ja Rachmaninov. Publik võitis ettekanded vastu õige sooja poolehoiuga.

Pianistidest külastas Tallinnat veel

Claudio Arrau, kes hooajal astus

üles juba teist korda. Kuna ta meie juures on võitnud täielise tunnustuse, siis tema esinemised äratavad ikka väljatõusvat huvi. Käesoleval kontserdil naudingule raskusteks osutus esimese jao pikk kestvus, mis mõjus väsitavalt; kõige enam hoidsid värskest alal Beethoven'i *Variatsioonid ja fuuga*, kuna Brahms'i ballaadid ning Schumann'i humoreskid kutsusid jäljijais esile ülepingutuse. Selles mõttes kontserdi teine jagu Debussy' ja Albeniz'i teostega möödus õnnelikumalt. Pakutud helitööd pianisti poolt käsitati suure meisterlikkusega, nagu seda oleme võinud jälgida iga tema esinemise puhul.

Eesti Akadeemiline Heli-kunstnike Selts korraldas Wagneriõhtu, kus kanti ette pr. Kapp-Ruckteschelli referaat ja laule Wagneri loomingust. Referaadis arendati paralleelselt Richard Wagner'i elu ning tema muusikalise tegevuse käsitlemist. Kontsertosa suuremat edu saavutas K. Ots oma ettekannetega.

Ed. Visnapuu.

Vokaal-kammermuusika õhtul 24. III

Kommertsgümnaasiumi saalis esines iseiseiva kontserdiga rühm noori lauljaid: Vally Hellman, Hilda Tamjärv, Mari Lang ja Eduard Unt. V. Hellman'i tugevaks küljeks on koloratuur, kuna bel canto kohati jättis õnnsusi. H. Tamjärv omab häälematerjali, kuid mezzosopraniks see pole sobiv, kuna puudub kandvus madalamas registris. M. Lang'i (mezzosopran) häälel on laia ulatusega ja vajalisel määral kandev. Madal register pääses efektselt mõjule eriti ansambliilistel esinemistel, nagu Ponchielli tertsetis oop. *Cioconda*. Tüsedaid võimeid näitas E. Unt. Tema bariton on värskest jõuline ja mehine, esinemine ladus ja lavalist vilumust ilmutav.

Eeskava koosnes põhimiselt aariatel, duettidel ja tertsettide mitmesugustest operitest. Eesti heliloomingut esindas Joh. Jürgenson enda jõulise ja kompositsioonilt omapärase *Töölistauluga*.

W. L—s.

Tartu. — Esmaspäeval, 27. veebruaril esines *Vanemuise* saalis pianist Bruno Luck. Seekordne ja ühtlasi teistkordne (esimene oli rohkem kui aasta tagasi) Luck'i esinemine näitas, et kunstnik evib häid pianistlikke võimeid. Tema interpretatsioon on ilmekas ja karakteriselge. Esitatavad teosed tulid kuuldavale hingestatud soojuse ja varjundirikkusega, mistõttu oli esimejal hääle edu ja ta võitis publiku täieliku poolehoiu.

Palju muusikalist ilu ja kõlalist kaunidust pakkus viiulikunstniku Robert

Soetens'i kontsert, mis toimus reedel, 3. märtsil *Vanemuises*. Mitmekesise kava esitus oli meeleolukas ja jättis kauni mulje. Ainult liialdatud vibusurumine kippus kohati ettekande puhul häiritama. Üldiselt oli kontsert meelepäraseks naudinguks viiulimängu austavale kontsertpublikule.

Laupäeval, 4. märtsil oli ülikooli aulas Tartu Helikunsti Seltsi kuues kammermuusika-õhtu, mille kava sisaldas romantikute R. Schumann'i ja P. Čaikovski' teoseid. Čaikovski' oli esindatud D-duur kvartetiga ja lauludega, Schumann Es-duur kvintetiga. Interpreetivus osas esinesid keelpilli-kvarteti liikmetena E. Turgan (I viiul), B. Muršak (II viiul), P. Toom (vioola) ja M. Slatkin (cello); solistina astus üles R. Jõks (laul) ja akkompaneerijana O. Roots, kes ühtlasi esines ka kvintetis klaveriosa tõlgitsejana. Nii kvarteti kui ka kvinteti esitus jättis mulje, et noored kunstnikud püüavad ettekantavais teoseisse tõsimeelselt süveneda ja ettekandel pakkuda oma võimete parimat. Ansambliil on olnud alati edu ja võib nentida, et ta üha areneb. Laulja R. Jõks, esinedes Čaikovski' lauludega, mõjus (nagu alati) sümptaselt. Solistil tuli laulda lisapalu. Pianist O. Roots esines temale omase rutiini ja hinnatava tõsidusega.

Pühapäeval, 5. märtsil oli ülikooli kirikus vaimulik kontsert kadunud lauluvete-raani ja laulupeo-tegelase Hans Kann'i mälestuseks. Kontserdil esinesid Salme Kann'i Naiskoore Salme Kann'i juhatusel, Akadeemiline Meeskoor Richard Ritsing'u juhatusel, Helmi Kann (laul) ja Helene Lambert (orel ja saade). Sisuka kava viimistletud tõlgitsus oli ilusaks auavalduseks innukale lauluvennale, kelle hiljuti röövis meilt halastamatu surm, enne kui oleks teostuda saanud kadunu hellitatud ja suurim igatus — olla kaastegev ka Eesti X üld- ja juubelilaulupeol. Kontserdi tulu on määratud H. Kann'i hauasamba hääks.

Pühapäeval, 12. märtsil oli Eesti Naisüliõpilaste Seltsis selle auvilistlase Miina Herrmanni auõhtu tema 50-aastase heliloomingu ja 40-aastase koorijuhitegevuse mälestamiseks. Auõhtul esinesid kõnedega prldid Anilane ja Laabi ning ülikooli muusikaõpetaja E. Võrk. Õhtut kaunistasid austatava helilooja lauludega E. Naisüliõpilaste Seltsi koor ja E. Naisüliõpilaste Seltsi ning E. Üliõpilaste Seltsi liikmetest koosnev segakvartett.

Meeldiva oreilõhtuga esines pühapäeval, 12. märtsil ülikooli kirikus Helene Lambert. Kaastegevana laulis õhtul Salme Kann'i Naiskoore Salme Kann'i juha-

tusel. Hoolikalt ettevalmistatud kava esitus jättis hää mulje.

Tartu Helikunsti Seltsi IV sümfooniakontsert toimus esmaspäeval, 13. märtsil *Vanemuises*. Kavas oli Čaikovski' 4. sümfoonia, Wagner'i *Siegfriedi idüll*, Liszt'i *Preliüdid* ja Wagner'i laule. Sümfooniaorkester mängis O. Roots'i osaval juhatusel üsna ühtlaselt ja painduvalt. Solistina esines Wagner'i lauludega K. Ots, keda saatis klaveril L. Milk. Võrdlemisi rohkearvuline publik avaldas õnnestunud ettekannete teostajaile rohkesti kiitust.

Omapärase ja huvitava kontserdiga esinesid reedel, 17. märtsil *Vanemuises*

Vitya Vronski ja Viktor Babin, kes mängisid kahel klaveril. Kunstnike väga ühtlane koosmäng ja ülihää tõlgitsus paelusid kuulajaid vaimustusega jälgima tõhustavaid ettekandeid. Esinejad said elavate kiiduavalduste osaliseks ja neil tuli anda rohkesti lisapalu.

Kirjeldatava ajavahemiku kestel on Tartus teostunud rida muidki muusikalisi üritusi, milledest olgu nimetatud Tartu kommerts-gümnaasiumi 12. aastapäeva pühitsemise muusikalise osa ettekanne 10. märtsil *Vanemuises*; hiljuti Tartu-Valga prefektuuri juure asutatud politsei spordiringi orkestri esimene kontsert 11. märtsil Tartu Eesti Käsitöölise Seltsi saalis ja Eesti Kristliku Üliõpilasühingu noorte kontsert-jumalateenistus 18. märtsil Pauluse kirikus, kus esinesid muusikaliste ettekannetega Tartu Pedagoogiumi kaks muusikaõpetajat ja õpilased (orkestris ja üks solooga). R. Heliste.

Jõeletme. — Kohaliku algkooli hoolekogu korraldas 12. veebruaril s. a. Jägala rahvamaja saalis suure kontserdi, millel tähendkoorina esinesid kõik valla laulukoorid ja Parasmäe Noorte Ühingu pasunakoos. Kontserti juhatas J. Martin.

Kadrina. — Muusikaline tegevus on endiselt tegev. Vokaalmuusikat arendavad: kiriku segakoor, köster Fr. Karlson'i juhatusel ja Har.-Seltsi segakoor, mille juhiks õp. E. Liiv.

Erilise tänuväärts ülesande on enda pääle võtnud kog. köster-org. hr. F. Karlson, asutades oma koguduse piirkonnas igasse kogukonda segakoori, kus see senini puudus. Nimetatud koore instrueeritakse võimalikult kord nädalas ja käsitatakse päämiselt võimalikku literatuuri. Teatavaajalise tegevuse järele peetakse üldproov, ning esineatakse siis kirikukontserdil.

Orkestritest töötab kohaliku tuletõrje puhkpillide orkester õp. E. Liiva juhtimisel. Kuna suurem osa mängijaid tolle asutamisel olid algajad, on suudetud siiski kanda ette ka kontsertpalu päris puhtalt.

Lähemaist muusikalistest org.-idest oleks veel mainida Udriku Msk. S., milline kohapääl on üks vanemaid. Nimetatud seltsi juures töötavad segakoor ja puhkpillide orkester, ning kauneil Kalevi künnivagudel veeretatakse endise andumusega „viruviisi“.

Ojaveskil tegutseb meeskoor kohaliku õp. pejõu J. Rumbach'i lahkell kaastegevusel.

On näha, et Kadrina muusikategelased peavad lipukirjaks siit pärit oleva lauluisa Kreutzvaldi sõnu: „Laena mulle kannelt, Vanemuine! Mõnus lugu mõlgub meeles“.

E. S.

Kuresaare. — Kohaliku gümnaasiumi vilistlaskogu korraldas 18. veebr. s. a. kontserdi varakult lahkunud P. S ü d a'me 50. a. sünnipäeva mälestuseks. Esines segakoor, puhkpillide- ja salongorkester ning soliste.

Petseri. — Siin 12. veebruaril korraldatud X üldlaulupeo eelproovi puhul kasutati võimalust suurejoonelise kontserdi korraldamiseks, millel esinesid 200 lauljat Petseri ja ümbruskonna kooridest. Juhatas R. Ritsing.

Rakvere. — 18. märtsil külastas Rakveret. Üliõp. Muusika Sekts. segakoor. Juhatas helilooja Enn Võrk, solistina astus üles Ev. Turgan (viul). Kava koosnes päämiselt eesti helitöödest.

Kuna üliõp. segakooril oli koorijuhtide vahetus käesoleva semestri alul, siis võib mainida, et koor ise ka seisab nagu ülemineku ajajärgus.

Hää on kooril diktsioon ja häälerühmade ühtesulavus. Mõnes laulus vaid tundus, et koor veidi võõrastab dirigenti, jäädes viimasesst kas maha, või jälle jookstes ette eriti dim. ja rit. juures. Ka see on ju arusaadav, sest hra Võrk on töötanud omal uuel kohal ainult paar kuud. Bassid olid küll pisut nõrgad. Puudus bassile omane

crescendo madalale fortele minnes, piano ülemistes nootides rahuldus. R. Tobiase *Õõtsuv meri* vajus altidel. Esmakordselt kuulsime *Mure*, mille autor publikule jäi teadmatuks. Nimetatud laulu tuli korrata tema hää tõlgitsemise ja omapärase, ilusa viisi tõttu. Kordamisele tulid ka E. Võrgu — *Kalevipoeg* ja *Temeš kaldal* ning J. Lüdi *Mälestused*.

Solist Ev. Turgan mängis E. Võrgu *Introductioni*, H. Eller'i *Allegro*, slaavi tantsud nr. 1, 2 ja *Carmeni* fantaasia I. Ev. Turgan on üks neist noortest kunstnikest, kel pääle hingelise soojuse ja meeldiva ettekande on ka julgust, esinemis- oskust. Kokkuvõttes jääb vaid avaldada tänu, et tudengid end ka kunstilisest küljest rakverelastele näitasid ja seda hästi, jälgedes innuga oma andekat koorijuhti, mitte üksi väliselt, vaid võttes osa ka tema leegitsevast hingest.

Välistest kunstnikest külastas Rakveret hr. A. Papmehl. Ev.-lut. kirik korraldab võimalikult tihti huvitavaid ja kunstiküllaseid muusikaõhtuid. Ettekannetes: orel, segakoor ja solistid. Korraldajaks org. R. Heinmets ja pr. L. Heinmets. E. S.

Valga. — Käesoleva aasta kaks möödunud kuud on Valga muusikaliste sündmuste poolest olnud üsna vaesed. Tähelepanu väärivama muusikalise avaldisena võiks märkida Valga muusikakoolilt ühisgümnaasiumi saalis 4. veebruaril korraldatud kammermuusika õhtut. Õhtu kava kandvama osa moodustasid keelpillide kvarteti ettekanded (Haydn'i G-duur kvartett, Beethoven'i c-moll kvartett ja Dvorak'i slaavi tants) muusikakooli viiuliõpetaja hr. V. Hermann'i juhatusel. Pääle selle olid kavas solistide ettekanded — muusikakooli lauluõpetajalt pr. G. Milk-Barrot'ilt kaks Dvorak'i mustlase laulu, klaveriõpetajalt pr. E. Kuusk'ilt Chopin'i scherzo b-moll ja hr. V. Hermann'ilt Saint-Saëns'i *Surmatants*. Klaveril saatsid muusikakooli juhataja prl. H. Valdmann ja pianist V. Tilting. Kunstilisest küljest sooritati kõik ettekanded igati rahuldava korrektsusega ning ilmekusega ja võeti rohkearvuliselt publikult vastu sooja poolehoiuga. Kvartett oli tublisti teinud tööd, mille tõttu anti puhast ladusat koostööd. Solistidest paistis välja oma ilusa metallkõlalise ulatusliku sopraniga, hooga ettekandega ning ilmeke tõlgitsemisega pr. G. Milk-Barrot; samuti võib märkida hoogsust ja mõjurikkust ka hr. V. Hermann'i viiulisoolode suhtes. Õhtust jäi kõigiti ilus mulje.

Teise tähelepanuväärsema muusikalise avaldusena tuleb märkida Valga ühisgümnaasiumi peoõhtu muusikalist osa, milline õhtu korraldati *Sädeme* saalis 23. veebrua-

ril s. a. Sel õhtul demonstreerisid oma töö-
tulemusi ja võimisi muusika alal ühisküm-
naasiumi noored. Esinesid puhk- ja keel-
pillide orkestrid õpet. hr. J. Madisson'i ju-
hatusel, sooritades oma ettekanded täiesti
korralikult, ja sega-, laste-, nais- ning mees-
koorid, kellega kõigiti tubli ettevalmistava
töö oli teinud lauluõpetaja prl. E. Kangur
(kes aga ise ootamatult ettetulnud takistuse
tõttu koore juhatada ei saanud ning teda
tuli asendada gümnaasiumi abijuhatajal Fr.
Klement'il). Ka kooride ettekanded võeti
rohkearvuliselt publikult vastu poolehoiuga,
— eriti meeldisid ja tulid mõjule nais- ja
meeskoori laulud orkestri saatel (A. Lemba
Kevadelaul ja E. Grieg'i *Uus isamaa*).

Muudest muusikalisest avaldusist võiks
märkida kohalike kooride esinemisi Valga
vabastamise päeva (1. veebruaril) ja vaba-
riigi aastapäeva aktustel, kus muusikalise
osa täitsid Valga kunstiseltsi segakoor A.
Klement'i ja meestelaluseltsi meeskoor Fr.
Liivak'u juhatusel. Samuti esines neil ak-
tustel Valga kaitsemaleva orkester hr. R.
Kivimäe juhatusel. — Veel võiks märkida
veebruari alul saksa seltsi *Musse* saalis

korraldatud peoõhtu muusikalist osa, kus
esines üks saksa lauljanna Tallinnast tüse-
da kavaga, kohaliku pianisti hr. T. Tilting'i
kaastegevusel, samuti ka hr. V. Tago or-
kestri (Tallinnast) esinemist märtsi alul
kino Ilmarises 2—3 õhtul filmi saatemuusika-
ga. *Fr. Kl.*

Vergi. — Tehakse tänuväärt tööd noore
õp. kuid tubli muusikamehe Karla Kreegi
poolt. On asutatud meeskoor, kaksikkvar-
tett jne. On püütud põhimõtte kohaselt iga
ettekannete-õhtut siduda muusikaliste an-
samblitega.

Vihula. — Tegutsetakse energiliselt. Or-
kestrit kui ka laulukoori Vihula-Karulas
juhhib õp. M. Treimann, kuna Vihula-Aunik-
vere muusikalise elevuse eest hoolitsemise
enda päale on võtnud koolijuhataj. J. Ham-
mer. Valmistatakse ette juubelilaulupeoks.
E. S.

Võru. — 5. märtsil võrulastele küla-
kostiks kanti ette meie tuntumate lauljate
poolt ooper „Tosca“. Pääsades esinesid
H. Einer, A. Arder ja M. Taras.

VÄLISMAA

**Hugo Alfvén'i 60 a. sünnipäeva
järelpühitsemine. Auavaldused Göteborgis.**

(Järeltrükk keelatud).

Rootsi Richard Strauss sai 1. mail
1932. a. 60 aastat vanaks: see on Hugo Alfvén,
rootsi muusika esindaja. Göteborgi
orkestriühing austab meistrit ja kutsub
teda juhatajaks tema teoste erikontserdil.
Eeskava annab huvitava läbilõike rootsi
helikunstniku loomisperioodidest, näitab
tema muutumisi ja muusikalist selgendumist.
Virgeim loovtöö ilmutab eneskriitikat,
produktiooni alatist valvet. Kuulake vaid
korraks Alfvén'i *Rootsi rapsoodiat*; kõik
kõlab siin puhtamana ja kogusamana kui
ta esimestes orkestrilades. Mitteolulist
vaevalt leidub selles rapsoodias, mis kujutab
enestest mõjukat silti rootsi muusikale.

Kontsert algab Alfvén'i esimese süm-
fooniaga, f-moll. See on mitmekülgne teos,
loodud paljude eesolevate muustrite järele.
Niisugune kild- ja ristihütmine mõjub
muidugi nende juures, kes kuulevad ainult
effekti ja vähem ilmutavad muusika esteet-
tilist mõistmist. *Skääride saaga* on kind-
late vahenditega antud heliteos. Kõik pole
suupärane; sageli leidub palju, magusat,
muusika aga on avar ja kujundatud suuri-
ma teravmeelsusega; üksikasjus (viili-
passaavid) koostatud äärmiselt elavalt ja
osavasti.

Alfvén'i ballett *Bergakung'id* sisaldab

palju kontsertsaalile sobivaid numbreid.
Üheks seesuguseks osutub, näiteks, omapä-
rane impressioon *Suveviim*. Millist erilisel
hääld tehnikat ilmutab ta; tore, lühike pala,
parima, selgeima kujuga. Ka *Karjase tants*
annab tunnistust oma looja kunstikäest.

Göteborgi orkestriühing, kes oma kont-
sertideks saab peatselt uue maja, mängib
neid teoseid Alfvén'i juhatusel bravuurse
osavusega. Komponist juhhib muusikuid
tähelepanu vääriava asjalikkusega ja lihtsu-
sega, vastandina selle laiiale joonele, mida
nõutakse orkestrites, mõnikord partituu-
riski. Ka Alfvén kuulub nende särameist-
rite klassi, kuhu peab arvama Richard
Straussi. Ta kahtlemata uimastab.

Gerhard Grause.

Jurgio Karnevičiaus'i *Grażina*.

Erilise piduroana Leedu 15. a. iseseis-
vuse pühal anti esimene rahvusoper. Kaa-
luti edasi-tagasi, kes selle loob. Mõtlesin
Guodis't, kelle võimed just päämislit lava-
muusika alal vääriavad tähelepanu. Ei,
Karnevičiaus kirjutab selle, ja tema libre-
tist Inčiura võtab muidugi kätte Mickie-
vic'z'i ning toob temalt loo *Grażina*'st, pa-
handatud, ara, kadeda Liutauras'i ilusast
naisest. Liutauras'i asemel, kes tapluses
ristirüütliga jätab maha Vytautas'i, ha-
rab *Grażina* mõõga, tõmbab selga raudrüü
ja saab nii leedu Jeanne d'Arc'iks. Ka lõpp

on kõrbunud: Gražina paganausu kombe järele sureb tuleriidal.

Karnevičiaus, kelle nobedat instrumenteerimiselaadi tuleb kiita, teeb asja muusikaliselt liiga hästi. Arusaadavalt ta tahab värvida rahvusoperit nii rahvuslikuks kui iganes võimalik. Esimeses liig väljavenitatud vaatuses reastab ta tantsu tantsuga, rahvaviisi rahvaviisiga ja libretist hõredas tegevustikus laseb kerkida esile ühe rahvalauliku teise järgi. Viimane vaatus on jälle kuhjatud üle rahvakombeist ning draamatika jääb tagaplaanile. Kuna teosesse suruti kokku liig palju rahvapära, sai see

vähe rahvapärane. Ooperi kõik, nii teine vaatus, pakub vähe huvi, et kõita. Leidub üksikuid õnnestumisi ja need kindlasti kujunevad leedu muusikas algatuslikeks näheteks. Loomulikult ei või kõike nõuda esimeselt teoselt, selleks evitakse alles liiga vähe lava-kogemusi. Karnevičiaus kahtlemata on hinnatav muusik rahvuslikul alal ja Bukscha, dirigent esitas kompositsiooni õige hoolikalt.

Ülihuvitaval kombel esietendus anti rahvuspühal. Eliit, suuremalt jaolt riietunud vanaleedu rahvarüüsse, valmistas teosele südamliku vastuvõtu. *Gerhard Krause.*

LAULJATE LIIDU TEGEVUSEST

Lauljate Liidu volikogu koosolek.

Lauljate Liidu volikogu korraline aasta-koosolek peeti Tallinnas 12. märtsil s. a. Raekoja saalis. Volinikke oli kogunenud üle maa 71 isikut. Üldiselt seekordne volikogu koosolek möödus võrdlemisi rahulikus töömeeolus. Pikemate vaielusteta kinnitatakse Liidu 1932. a. aruanne ja võetakse vastu 1933. a. eelarve. Sel puhul rohkem sõnavõttu tekitab ainult 'Türnu' nimelise auhinnakapitali žürii otsus, mille järgi eesti 1931. a. koorilaululoomingust parimaks tunnistati M. Saare *Ilo tüdterille*. Puhkevad vaielused M. Saare poolt ja vastu, mis lõpevad siiski volikogu üksmeelse arvamisega, et žürii on talitanud oma parema äranägemise järele ja tema otsust ei saa mõjutada.

Liidu liikmemaksuks otsustatakse jätta endiselt 15 senti igalt lauljalt-mängijalt aastas, ja liikmemaksu tasumise tähtajaks 1. juuli. Selle küsimuse puhul Tartu esindajad teevad ettepaneku, et liikmemaksu võidakse tasuda ka Liidu osakondadele, kes sellest peavad omale 1/3. See ettepanek aga ei leidnud volinikkude poolehoidu, kuna leiti, et maksu tasumine osakondadesse ei too liikmeile mingit paremust, küll aga suurenevad asjatult rahasaate kulud kahekordseks.

Elavamaks päevakorra punktiks kujunes Liidu põhikirja muutmise küsimus. Liidu põhikirja § 14 p. f näeb ette, et Liidu liikmed võivad tasuta kanda ette oma kontsertidel Liidu kirjastusel ilmunud laule. Kuna aga nüüd on loodud Autorikaitse Ühing, kes astunud oma liikmete teoste ettekande tasude kasseerimisele, siis mainitud punkt põhikirjas tekitaks raskusi, — Lauljate Liidul jääks üle kirjastada vaid neid laule, mille autorid ei ole Autorikaitse Ühingu liikmed, või siis tasuta oma liik-

mete eest laulude ettekande tasud. Sellepärast Liidu nõukogu pidas tarvilikuks esitada volikogule ettepaneku tähendatud lause kustutamiseks Liidu põhikirjast.

Ettepaneku suhtes ilmnis aga volikogu enamuse opositsioon. Leiti, et praegusel majanduslikult kitsal ajal kooridel käib üle jõu tasuta laulude ettekande eest. Ettepanek lükkati rõhuva häälteenamusega tagasi. Ühtlasi võeti vastu resolutsioon, millega määrati kindlaks Liidu eitav seisukoht Berni konventsiooni asjus ja kohustati juhatust võtma osa kõigist nõupidamisist, mis peetakse Berni konventsioonist loobumise sihiga.

Edasi määrati kindlaks maakondlike laulupidude ja XI üldlaulupeo ajajaotus, mille toome teisel eraldi.

Kuna uue põhikirja maksmahakkamise tõttu Liidu nõukogu täies koosseisus astus tagasi, siis valiti uus 15-ne liikmeline nõukogu, kuhu pääsesid häälteenamusega: prof. J. Aavik, M. Ruubel, E. Aav, A. Tamm, A. Loorits, E. Ruber, E. Martinson, E. Rosenberg, J. Reinthal, A. Tõnisson, N. Metslov, A. Blaubrik, E. Üonapuu, V. Nerep, R. Övel.

Revisjonikomisjoni valiti: M. Kitznik, T. Teder, K. Koljo, V. Freiberg ja A. Prüggi, kandidaatideks: P. Lipinsky ja J. Aljas.

Pääle selle otsustati teha muudatus liikmete Liitu võtmises, kohustades juhatust enne pärima vastava osakonna juhatustelt arvamist liikme kohta.

Kokkuvõttes Liidu volikogu otsustas:

1. Kinnitada Liidu 1932. a. aruande, mille järele oli tulused Kr. 27.457,90 ja kulusid Kr. 19.119,45, seega tulude ülekaal Kr. 8.338,45.

Liidu osakondade aruanded kinnitati järgmiselt:

	tulusid	kulusid
Viljandimaa osak.: Kr. 180,37	Kr. 146,89	
Pärnumaa „ „ 167,90	„ 65,95	
Virumaa „ „ 192,70	„ 3,60	
Tartumaa „ „ 292,89	„ 122,48	

Võrumaa osakonnal tulusid-kulusid ei olnud.

Järvamaa osakonna poolt aruannet ei esitatud, kuna Saaremaa osakond esitas aruande niivõrd hilja, et seda Liidu juhatus ega nõukogu enne volikogu koosolekut ei saanud läbi vaadata.

2. Kinnitada Liidu 1933. a. eelarve, mille järele tulud-kulud tasakaalus Kr. 17.600.—.

Liidu osakondade 1933. a. eelarved kinnitati järgmiselt:

	tulud-kulud	tasakaalus:
Võrumaa osakond: Kr. 45,—		
Viljandimaa „ „ 165,—		
Pärnumaa „ „ 100,—		
Virumaa „ „ 150,—		
Tartumaa „ „ 1.600,—		

3. Määrata Liidu 1933. a. liikmemaksuks 15 senti igalt tegelaselt aastas, maksimise tähtajaks 1. juuli.

4. Määrata nõukogu koosseisu 20 liiget, millest 15 valitakse ja 5 koopteeritakse. Nõukogu isikliku koosseisu tööme teisel.

5. Revisjonikomisjon valida 5-e liikmeline, kuhu tulid: M. Kitznik, T. Teder, K. Koljo, V. Freiberg ja J. Prügi; nende kandidaatideks P. Freiberg ja A. Aljas.

6. Kinnitada laulupidude kava 1934.—1938. a. teisel toodud kujul.

Anda nõukogule kaalumiseks, kas ei oleks soovitav korraldada edaspidi suuremaid Lõuna-Eesti laulupidusid Tartus.

7. Nõukogu ettepaneku, kustutada Liidu põhikirjast § 14 p. f lause: „... ja tarvitada tasuta neis (Liidu väljaandeis) avaldatud laule oma kontsertide kavades“, — volikogu lükkas tagasi.

8. Avaldada soovi, et Liidu juhatus võtaks osa kõigist nõupidamistest, mis peetakse Berni konventsiooni asjus ja oma poolt katsuks kaasa mõjuda, et Eesti Vabariik sellest konventsioonist loobuks.

9. Teha ülesandeks Liidu juhatusel ja nõukogule astuda samme, et laulupeod ja päevad lõbustusmaksust seadusandliselt vabastataks.

10. Tunnustada tarviliikuks, et Liidu juhatus uusi liikmeid vastu võttes küsiks nende suhtes vastavalt osakonnalt arvamist.

11. Anda juhatusel ja nõukogule kaaluda, kas ei oleks võimalik Liidu volikogu järgmist koosolekut pidada Tartus.

Lauljate Liidu nõukogu

pidas oma koosolekut kohe pääle volikogu istungit. Nõukogusse otsustati koopteerida A. Oinas, K. Jürgenson ja prof. A. Topman, kuna kaks koopteeritavat otsustati esialgu jätta lahtiseks. Juhatus otsustati valida 10 liiget, kelledeks hääletamise järele osutusid: prof. J. Aavik, E. Aav, K. Jürgenson, N. Metslov, V. Nerep, A. Oinas, M. Ruubel, E. Ruber, A. Tõnisson ja R. Övel. Kuna samas toimus ka

uue juhatusse koosolek,

siis selgus ka juhatusse ametite jaotus. Esimeheks valiti prof. J. Aavik, abideks A. Oinas ja K. Jürgenson, laekahoidjaks M. Ruubel, abideks E. Ruber ja A. Tõnisson, sekretäriks N. Metslov, abiks E. Aav.

X üldlaulupeo eelproovide esimene ring on sooritatud.

X üldlaulupeo esimene eelproovide ring on sooritatud; kõik koorid, mõne üksiku erandiga, on saanud eelproovi: instruktore ringkonnad ühe, üldjuhtide ringkonnad enamuses igauks kolm, vastavalt kolmele üldjuhile, kes igauks on kord eelproovil harjutanud neid laule, mis temale jääb üldlaulupeo juhataja.

Üldiselt peab selle muusikalise suurtöö tunnistama kõigiti õnnestunuks. Meie koorid on võtnud juubelilaulupeo ettevalmistamist tõsisemalt kui ühegi teise muusikalise suurpeo puhul. Kuigi esimestel eelproovidel, 1932. a. alul, osavõtt oli leigem ja ka laulude ettevalmistus nõrgem, siis, mida lähemale praegusele, seda intensiivsemaks on muutunud osavõtt kui ka oskuslik tase. See ilmneb eriti neist eelproovidest, mida on juhatanud instruktoriaid, kuna need algasid alles käesolevast aastast. Neist eelproovidest keskmiselt on võtnud osa 75% registreeritud lauljate arvust, mitmel juhul aga on olnud kohal 100%. Samuti ettevalmistus osutub väga rahuldavaks: 295 laulust, mis neil eelproovidel lauldi, osutusid hästi õpituiks 121, rahuldavaiks 160 ja nõrkadeks vaid 14. Olgu märgitud, et nõrkade hulgas esineb 6 korral V. Nerep'i Saarlaste laul, mis nähtavasti üldse laulupeo kavast on raskemaid pähkaid ja millele koorijuhitud tuleks pühendada rohkem tähelepanu. Selle kõrval aga leidub proove, kus see laul on läinud väga hästi.

Üldiselt instruktoriaid märgivad suurt vaimustust ja hääd meeleolu, mis on valitunud eelproovidel; eriti Viljandimaal need on kujunenud meeleavalduslikeks.

Pääle muu tuleb eriti rõhutada kohalike tegelaste vastutulelikkust eelproovide jaoks ruumide korraldamisel. Ei ole esinenud mingeid arusaamatusi ega puudusi, vaid on püütud pakkuda kõige paremat, mis meie maaoludes võimalik.

Loodetavasti järgmine eelproovide ring instrumtorite ringkondades teostub veel suurema eduga, kuna ju laulupeo lähene mine loob järjest suuremat elavust ja õhutab suuremale tööle laulude õppimisel.

Samuti üldiselt menukalt on möödunud üldjuhtide eelproovid, seda eriti jällegi viimaste kuudel. Loodame edaspidi siinkohal avaldada muljeid neist eelproovidest üldjuhtide endi sulest.

Maakondlikud laulupeod 1934.—1938. a.

Lauljate Liidu volikogu oma viimasel koosolekul määras kindlaks maakondlike laulupidude kava 1934.—1938. a.; nii peavad laulupidusid:

1934. a. — Valga-Võru-Petserimaa Võrus,

1935. a. — Tartumaa — Tartus ja Pärnumaa — Pärnus,

1936. a. — Virumaa — Rakveres ja Saalomaa — Viljandis,

1937. a. — Järvamaa — Tüiril ja Saaremaa — Kuresaares,

1938. a. on üldlaulupidu Tallinnas.

Suur rahvakontsert X-da üldlaulupeo helitöödest

korraldatakse Lauljate Liidu poolt Tallinnas, *Estonia* kontsertsaalis, pühapäeval 9. aprillil. Kontsert on mõeldud lõpukokkuvõtteks käesoleval aastal raadio kaudu peetud instrueerimiskursusele. Kontserdil esineb 150 meheline ühendkoor, mis moodustatud Kaitseliidu Tallinna Maleva, Kaitseliidu Kalevi Maleva, Tallinna Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu ja Tallinna Po-

litsei Spordiringi orkestreist. Kontserti juhatab X üldlaulupeo pillikooride üldjuht R. Kull. Pääle pillikooride kontserdil esineb ka Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoor prof. A. Topmani juhatusel ja Estonia Muusika Osakonna segakoor prof. J. Aaviku juhatusel.

Sissepääs kontserdile on võimaldatud vabatahtliku maksu eest, alammääraga 25 senti, või piletikassast ostetud X üldlaulupeo loterii piletiga.

Juhime muusikasõprade tähelepanu sellele, et sel kontserdil avaneb erakordne võimalus kuulata ettekandeid nii suurelt orkestril; samuti ei tohi lasta kasutamata mööduda juhust kuulda meie suurimate ja parimate kooride esinemist.

Kontsert kantakse üle raadioga, et kõigil maaorkestreil oleks võimalik kuulata X üldlaulupeo pillikooride kava — nüüd juba kontsertküpses ettekandes, nagu seda nõutakse üldlaulupeol.

X üldlaulupeo plakat.

Lauljate Liidu juhatusel esitatud X üldlaulupeo plakatite kavanditest juhatus tunnistas sobivaimaks kunstnik A. Rosmanni poolt valmistatud kavandi. See kujutab valges rüüs Vanemuiset laulmas ja helistamas kannelt. Pääle mõningaid kunstniku poolt tehtavaid vähemaid muudatusi kavandis, plakat antakse juba lähemal ajal trükki ja saadetakse siis üle maa laiali ülespanemiseks.

MITMESUGUST

Päevakajastusi

1. Kahest tänuväärsest algatusest.

Akadeemiline Helikunstnike Selts on asunud ülesannetele, millede teostumine tooks suuremat intensiivsust kodumaa muusikaellu. Kõne on konservatooriumi õppekava eestistamisest ja instrumentaalse, pääasjalikult orkestrimuusika, korraldamisest.

Mis puutub esimest küsimust, siis võib esialgselt oodata siin ainult osalist täitumist, seda enam et asi ei olene otseselt mõtte algatajast organisatsioonist, vaid teistest vastavatest keskustest (konservatooriumi kunstinõukogu j. t.). Kuid võttes arvesse Akad. Helik. Seltsi suurt kaalu, ei ole põhjust kahelda selles, et need vastavad keskusedki hakkavad töötama asja kasuks. Päälegi üksikud õppejõud (näit. laulu alal) juba ongi oma algatusel siin astunud esimesi samme, millest nähtub põhimõtteline

solidaarsus. Seega omaloomingu kasutamist õppetöös tuleb veel ainult süstematiseerida.

Muidugi on see kõik seotud teatud raskustega — ka majanduslikku laadi. Sellekohased fondid ei paku just avaraid võimalusi, kuid ometi kultuurkapital peaks siin leidma summe, kuna on tegu eluõigusliku algatusega ja kulka saaks täita enda otsesest ülesannet. Seda enam, et kunstiringkonnad oma poolt asjasse soojalt suhtuvad. Nii, näit., Autorikaitse Ühing loobub vabatahtlikult autorihonoraridest õpilasohtute puhul.

Lauluala kõrval suuremaid väljavaateid kavade eestistumises omaksid esijoones klaver (ka orel) ja keelpillid, millel on võrdlemisi lai tarvitajaskond. Spetsiaalsed orkestriinstrumentid (puu- ja metallpillid) peaksid paratamatult jääma ootama paremaid aegu, sest pole mõtet ühe või kahe õpilase puhul teostada oma kirjastust.

Asjal ei puudu ka sisulised raskused. Kavade uuendamisel võiks kõnet olla üksnes pedagoogilisest omaloomingust, mis esitaks selgesti fikseeritud tehnilisi ülesandeid. Opperepertuaarilt ei nõuta ainult kunstiväärtust, vaid ka tehnilise arendamise võimaldamist, palad peavad muusikaliste vooruste kõrval olema puht „klaverlikud“, „viililikud“ jne. Kuigi pedagoogilist loovmuusikat ei tohi identiseerida mingi etüüdiga, siis vastava instrumendi stiili ja tehnika põhjalik tundmine peab siingi leidma aset. Seepärast tuleks esijoones töhe rakendada isikuid, kes teoreetiliste teadmiste kõrval valdaksid veel mingit spetsiaalset muusikariista: teoreetik-lauljaid, teoreetik-viuldajaid, celliste jne. Alles siis, kui sellekohaseid isikuid — iga instrumendi puhul — ei leidu, peaks kasutama muid võimalusi kas või kollektiivse töö näol.

Teine Akadeemilise Helik. Seltsi poolt ülestõstetud mõte on suunitud orkestrimuusika viljeldamisele. Väikerahvana puuduvad meil ainelised võimalused orkestritööde trükkimiseks ning seepärast meie toodang võib omada üksnes lokaalset tähtsust kodumaa kitsastes piirides. Mujale selle nõju ei küündu, välja arvatud vahest mõni üksik õnnelik erand. Selle tagajärjel välismail ei teata meie orkestrimuusikast mitte kui midagi. Teisest küljest tunneksime meeleldi huvi meie lähemate naabrite saavutuste suhtes, kuid kuna säägli leiduvad umbes samasugused kitsad olud, siis on puudunud võimalused vastava repertuaari koostamiseks.

Et ennast propageerida välismaal ja vastupidi, ise tutvuda naaberriikide sümfooniilise loominguga, otsustas A. H. S. astuda kontakti vastavate muusikaliste organisatsioonidega Lätis ja Leedus, et käsitajalise repertuaari vastastikuse vahetamise kaudu teostada perioodilisi sümfooniilisi ettekandeid. Sellekohasele eriülesannetega komisjonile tehti esimeses jões ülesandeks asuda meie sümfooniilise toodangu katalogiseerimisele.

2. Töölismuusikast.

Järjekordse suuresinemisega tuli toime Tallinna Töölismuusika Ühing 19. märtsil *Estonia* kontsertsaalis. Sellel puhul teivad mõnedki mõtted, mis kannavad nii poliitilist, kunstilist kui kunstipoliitilist laadi. Kuid loobugem poliitikast ja jätkem silmapaari vahele see nähe, et meie kunstirühitudes suudavad püsida ainult parteide soodustamisel ja eestkostmisel. Ärgem peatugem ka ettekande kunstilisel küljel ja esinejate ning nende juhtide võimetel. Rõõmustume parem sellest, et meil siiski leidub muusikahuvilisi, kes — kas vähese tasu eest

või koguni igasuguse tasuta — söandavad asuda tööle sümfooniilisel alal, et püsib tung edasiarenemiseks, et tuntakse vajadust värskemate puhangute järgi, ning seda ajal, kus meie ametlik kolmveerandriiklik sümfoonia repertuaarilt asub stoliilises tardumuses, kindlajoonelisele omastrateegijale eelistades välisdirigentide juhuslikku maitset.

Igatahes peame olema tänulikud Töölismuusika tegelastele, et nad võimaldasid tutvuda mõningate uudisteostega, eriti A. M a a s a l o' kantaadiga *Inimese elu*. Kes teab, millal midu meile oleks avanenud see võimalus, kui mitte selleks erieesmärgiks sõita Helsingi.

Püüe avarusele ja verevärskusele on suur ja üldine. Sellele reageeriti säält, kust ei teatud oodatagi, mitte aga nende poolt, kes selleks on kutsutud ja säetud. Keskpärasus võib areneda ja tõusta kvalifitseeritute hulka, kui tal ei puudu aktiivsus. See aktiivne otslev keskpärasus on haaramas initsiatiivi. Tehku sellest järelduusi loorbereil mõnulev Autoriteet!

Berni konventsioonist.

Haruldaset akuutseks päevaküsimuseks on muutunud korraga Berni konventsiooni probleem. Kui aastate vältel valitses siin täielik rahu, siis nüüd on sõnavõtt muutunud igapäevasteks küll ajakirjanduse, küll märgukirjade kaudu. Väljaarvatud Autorikaitse Ühingu, kõik sõnavõttud suhtuvad konventsiooni eitavalt. See Autorikaitse Ühingu erandlik teguviis on kutsunud välja teravat arvustust ja „Päevalehes“ nr. 70 — 12. III. 33. A. Oinas teeb pihuks ja põrmuks nii konventsiooni kui selle pooldajaid. Tüsedajulises ja mahlakas artiklis nimetatakse konventsiooni „suurepäraseks säädeldiseks väikerahvaste ekspluateerimises suuremate poolt“ ja Autorikaitse Ühingu esindajaid võrreldakse Pauli ja Nikolai II-ga, kes sulgesid riigi piirid välileste värskendavatele vaimupuhangutele: kas A. Ü. tegelased tahavad, et „vaimline looming saaks kaitsetollidega soodustatud ja loovad vaimuinimesed asetatud Kreenholmi või Laferme'i vabrikantide monopolistlikku seisukorda?“ —

Meenuvad mõningad üksikmõtted märgukirjast — vist restoranipidajailt — majandusministriumile, kus kurdetakse-kardetakse neid raskeid päevi, mis siis saabuksid, kui tõepoolest hakatakse iga muusikapala eest raha kasseerima. Et kõik need sajad kroonid päevas veereksid välismaade hangeldajaille, kuna „šlaagerite“ autorid ise sellest ei saaks peaaegu midagi. Ja et küll nad, restorani omanikud, oleksid häa meelega nõus autoritasu maksma oma rahva poegadele!

Viimane mõte enda paatoslikus ilukõnelisuses paneb naerma vist naiivsemagi inimese, sest ega ometi keegi või seda uskuda, et äriplane ettevõtte hakkab mingisugustel ideelistel kaalutlustel soodustama oma-muusikat (kui kõrtsimuusikat üldse lugeda selle mõiste alla kuuluvaks).

Kes on nüüd selles sõjakäigus need õiged: kas autoriõiguslased, kes on võtnud lipukirjaks „Kõigi maade loovisikud ühinege!“ või rahvamajanduslased? Vististi oma seisukohalt neil mõlemil on õigus. Kuid selge on ka see, et kas konventsiooniga või konventsioonita, kuid lõpuks peab ometi leiduma mingi lahenduseviis autorite tasustamise küsimuses. Kas jõutakse asjast üle keelutollidega või preemiatega — see jäägu tarkade meeste otsustada. Igatahes pole aga selles midagi ebaharilikku, et loovkunstnikud oma töö eest nõuavad tasu.

„Üks neid“.

Jõgeva VTS orkester 20-aastane.

Jõgeva Vabatahtliku Tuletõrje Seltsi orkester pühitses 31. dets. 1932. a. oma 20-aastase tegevuse juubelit.

Orkestri asutamine otsustati seltsi pääkoosoleku poolt 11. märtsil 1911. aastal, kuid organiseerimise töö ei edenenu küllalt jõudsasti, sest puudus kohane orkestrijuht.

Pääkoosoleku poolt valitud komisjon (neljaliikmeline) tellis Saksamaalt Franz Otto ärist esimesed pillid, mis jõudsid kohale 1912. aastal. Sellest ajast tuleb ka orkestri tegevust lugeda alanuks.

26. märtsil 1913. aastal valiti pääkoosoleku poolt orkestri ellukutsumiseks toimikond, kuhu kuulusid: h-rad M. Lall, M. Alver, A. Jõgar ja M. Rahn.

Toimikonna liikmed valisid eneste keskelt orkesrijuhiks M. Lalli, kes on tegutsenud kuni käesoleva ajani.

Orkestri esimeses koosseisus oli 14 liiget. Vaevalt sai orkester hakata oma töö tagajärge kuuldavaks tegema laiematele hulkadele, kui algav ilmasõda suurema osa orkestri liikmetest ära kutsus. Tuli seisak kuni 1917. a. revolutsioonini, mille järele liikmed tagasi ilmusid ja h-ra Lalli juhtimisel uuesti tegevust alustasid. Okupatsiooni vägede ilmumisel keelati ära igasugused kooskäimised, kuid orkestrijuhhi ja tookordse seltsi esimehe h-ra Klaussoni palvete päale anti luba kord nädalas harjutust pidada.

1918. a. detsembris punaväelaste ilmumisega tekkis jälle seisak kuni 1919. a. lõpuni, missugusest ajast orkester vahetpidamata on tegutsenud kuni praeguseni.

Iseäralise sündmusena olgu märgitud järgmine lookene: Kui punaväelased Jõge-

valt sisemaale tungisid, viisid nad ära kõige suurema pilli ja nimelt B-bassi, mis tegi kaasa „Aidu“ lahinguga.

Punavägi kaotas ja taganes Jõgevale. Nähes kadunud pilli, astus orkestrijuhhi vastavaid samme ja bass anti kätte.

Orkester on võtnud osa VIII ja IX üldlaulupeost ja Tartu laulupeost 1930. a. suvel. Samuti esineti kohalikel kihelkonnaga seltside laulupeevadel.

20. aasta jooksul on orkestri nimekirjas seisnud üldse 121 liiget; nendest õppinud mängijaid oli 16, 105 liiget said õpetust orkestrijuhilt h-ra M. Lallilt.

Juubeli puhul esines orkester 26-mehelises koosseisus.

Kontsert-osas orkester kandis ette eesti heliloojate töid.

Orkestri tegevusele on lahkesti aidanud kaasa praegune Jõgeva Vab. Tulet. Seltsi esimees h-ra August Meos.

Tartu Peetri kiriku I pihtkonna segakoor 10-aastane.

Tartu Peetri kiriku I pihtkonna segakoor sai läinud aasta detsembris 10-aastaseks. Möödunud tegevuse mälestuseks korraldati laupäeval, 4. märtsil kell 8 õhtul koguduse leerisaalis aktusega perekonnaõhtu ja pühapäeval, 5. märtsil kell 5 p. l. kirikus kontsert-jumalateenistus. Koori asutajaks ja esimeseks koorijuhiks oli I pihtkonna õpetaja G. Rutopõld. Hiljem juhatas koori muusikaõpetaja A. Wirkhaus. Praegu on koorijuhiks juba kuuendat aastat Tartu pedagoogiumi muusikaõpetaja A. Kiiß. Lauljaid on kooris üle 90. Koor on elavalt võtnud osa muusikalisest ettevõttest ja hoolikalt kaunistanud lauluga oma koguduse jumalateenistusi.

Agarale koorile ja ta innukale juhile soovime õnne ja edu ka eelseisvaiks aastaks!

R. Ritsing.

Uus laulukoor Tartus.

Hiljuti asutas Tartu Helikunsti Selts omale laulukoori, mille juhiks kutsuti ülikooli muusikaõpetaja E. Võrk. Värske koori harjutused toimuvad Kõrgema Muusikakooli ruumes.

Tallinna jääb süvemuusikata.

Tallinna linnavalitsus on otsustanud eeloleval suvel maksuta kontserte Tallinnas mitte korraldada krediidipiir puudusel.

Kr. 500.—, mis seks otstarbeks võetud linn eelarvesse, otsustati jagada toetuseks neile organisatsioonidele, kes oma orkestritega vabatahtlikult korraldavad maksuta rahvakontserte.

Oodatavaid kontserte *Estonia* kontsertsaalis.

1. *aprillil* — Tallinna Meestelaulu Seltsi kontsert; juhatab prof. A. Topman.

5. *aprillil* — VII sümfooniakontsert; eeskavas R. Schumann'i B-duur sümfoonia ja Fr. Schubert'i C-duur sümf.

6. *aprillil* — Imre Ungar'i klaverikontsert.

8. *aprillil* — Vangide Hooldamise Seltsi kontsert segaeeskavaga.

20. *aprillil* — Teophil Demetrescu' klaverikontsert.

23. *aprillil* — A. Arder'i ja M. Runge' kontsert.

25. *aprillil* — Prantsuse viiulikunstiniku Colette Frantz'i kontsert.

26. *aprillil* — Alliance Francaise'i prantsuse heliteoste õhtu.

27. *aprillil* — H. Höpfel'i klaverikontsert.

28. *aprillil* — Revaler Liedertafel'i kontsert; juhatab Gohs.

29. *aprillil* — ÜENÜ Tallinna Osakonna noorte-õhtu.

Tõhela talutaadid kontserteerisid Pärnus.

Pärnu muusikaelus võib viimasel ajal märgata erakordset elavust, — lühikese aja jooksul on korraldatud juba 17 rahvakontserti väga mitmekesise ja kunstiküpse kavaga. Viimasel kontserdil, mida külastas ligi 1300 inimest, oli tõmbenumbriks Tõhela talutaadide koor, mis koosnes 50 aastaseist ja vanemaist taatidest, kes kandsid ette rea lõbusaid rahvalaule energilise J. Hundi juhatusel.

Teine üleriiklik laulu- ja muusikaõpetajate kongress

peetakse õpetajate Liidu korraldusel 30. aprillil ja 1. mail s. a. Tallinnas, Raua tänava algkooli ruumides. Kongressil esinevad referaatidega Vilho Siukonen Soomest, Evert Mesiäinen, Riho Päts ja Tuudor Vettik. Pääle selle korraldatakse kongressi ajal muusikanäitus.

Rahvariiete kohta.

Eesti Nooruse k. a. kolmandas numbris, mis äsja ilmus, leidub huvitavaid kirjutisi, millele juhime asjast huvitatute tähelepanu. Säär „Äremärkusi rahvarõivastatud laulupeo ootel“ kirjutab kunstnik Adamson Eric, „Rahvarõivaist ja laulupeost — Eesti Rahva Muuseumi direktor F. Leinbock, „Laulupeolased rahvalikudesse rõivaisse“. — Tallinna Naiskutsekooli juhataja A. Varma.

Leiutati noodikeeramise automaat.

Keegi Tallinna kodanik A. Kreutzwald on leiutanud automaadi, mis keerab noodi lehti. Automaat kinnitatakse noodipuldi külge, selle juurest viib alla põrandale vedru, mis ühenduses pedaaliga. Pedaalile vajutades vastav osut haarab järgmise lehe ja pöörab selle, ühtlasi eriline hoidik kinnitab pööratud lehe siledaks. Automaat läheks maksma 7—10 krooni.

Ka Lätis üldlaulupidu.

Lätlased nähtavasti ei või nuriseda laulupidude' tühimuse üle, mis meil mõnelt poolt pahatihti leiab korrumtamist. Käesoleval suvel korraldatakse Riias jällegi üldlaulupidu, kuigi eelmisest, seitsmendast on möödas vaid paar aastat. Laulupeole on palutud ka Eestist esinduskoor.

Eesti muusika Čehhoslovakkia raadios.

Eesti Vabariigi 15. aastapäeva puhul anti 22. veebr. Čehhoslovakkia ringhäälingu kaudu edasi eesti muusikat heliplaadidelt, — B. Hansen'i ettekandel *Eesti hümn*, *Kas tunned maad*, — orkestri ettekandel: *Tuljak*, *popuuri Noorus on ilus aeg*, *Miks sa nutad*, *lillekene*, *Meestelaul*, *Kullis Mari* ja *Isamau ilu hoeldes*.

Nagu, kahjuks, sellest kavast nähtub, ei või just õnnelikuks pidada seda valikut. Oleks küll juba aeg, et meie vastavad asutised hakkaks võtma tõsisemalt meie muusika tutvustamist välismaal!

V. a. Muusikalehe toimetaja.

Palun Teie lugupeetud *Muusikalehes* trükisääduse § 11 põhjal järgmist öiendada:

Muusikalehes nr. 1 s. a. lhk. 14—15 mainitakse II div. orkestri ja tema juhi talitusviisi, mis ei vasta täpselt tööle ja nõuab öiendamist.

Avaldame öiendusest olulisema.

Toimetus.

Varem oli kokkulepitud ainult proovide asjus. Täiesti üllatusena tuli pühapäevane avalik kontsert tantsuga, maksulise sissepääsuga. Et kaitsevæe orkestritel on keelatud tasuta mäng maksulistel pidudel, siis tuli eeskirjade järgi talitades esinemisest loobuda.

Paluti minult mitte mõningat hädatarvilikku pillimeest, vaid ainult ühte, kes sai ka lubatud. Hiljem aga paluti veel korduvalt ühe mehe haaval lisa ja siis ütlesin, et ei maksa end ehtida võõraste sulgedega.

Tartus, 4. märtsil 1933. a.

Lugupidamisega

J. Niksman,

2-se div. ork. juht.

Nali naljaks

Orel on üks ilus pill!

Üks meie tuntumaid heliloojaid ja orelkunstnikke kunagi kusagil vaimulikul kontserdil, — parajasti väga ja väga tundlikus tujus, — ei suutnud leppida alt, kirikust kuulamisega, vaid kohe kui orel hakkas mängima tema oma kompositsiooni, läks üles vääriks orelile kõrvale ja — ei suutnud midagi parata! — hakkas laulma kaasa oma kaunile teosele. Kõik ju oleks olnud hästi, kui lugupeetud maestro oleks omanud ka samavõrd arenenud häälematerjali kui komponitsivõimeid. Nüüd aga tema, muidu nii häatahtlik, laul hardasti kuulajaile jättis palju kritiseerimise võimalusi ja muidugi põhjustas päade pööramist, sosistamist ja rahutust.

Kui siis see duett oli õnnelikult jõudnud lõpuni, kuuldus selgesti, kuis ülal vääriks kellelegi löödi — laksti! — olale ja helilooja bassihääli vaimustatult lausus:

— „Ei, kurat! Orel on üks ilus pill!“

Härra leitnant ja sõjaväeline kord.

Iga noorsõdur, kes oskab puhuda hääle pasunasse või tõmmata vibuga üle viiuli-keelte, hellitab kaunist lootust, et temal ehk õnnestub pääseda kaitseväge orkestrisse, kuma sääl arvatakse olevat see kroonu-elu lihtne ja libe otseki oma kodus.

Paraku aga just mõni kaitseväge orkestrijuht on suuremaid sõjaväelise korra nõudjaid ja austajaid. Ning et selliseid väärlotusi noortelmeestel kohe alguses peletada, korraldavat härra üleml noorte muusikakomandosse saadetagu esimesel päeval järgmise jutuaajamise.

Härra leitnant käsutab vasttulnud rivisse ning algab esimesega:

„Kas saapad on uued või vanad?“

Sõdur: „Pole vigagi, üsna uued alles!“

Leitnant: „Kas teie ei tea, kuidas „alam“ peab „ülemale“ vastama? Kas te sõjaväelist korda ei tunne? Te peate vastama: just nii, härra leitnant!“

Ning järgmise juures: „Kas need on teie uued või vanad riided?“

Sõdur: „Just nii, härra leitnant!“

Leitnant: „Vaadake, nii peab vastama! Kas te olete nooremast või vanemast kutsesest?“

Sõdur: „Just nii, härra leitnant!“

Leitnant: „Näete, niimoodi nõuab sõjaväeline kord! Nii peab üks sõdur vastama! Mis pilli te mängite?“

Sõdur: „Just nii härra leitnant!“

Leitnant: „Veltveebel, andke sellele mehele 36-tunniline linnaluba! Kes tunneb sõjaväelist korda, see saab alati linna!“

See oli kirjaviga.

Heino Eller andis oma värske keelpilli-de kvarteti ühele sellekohasele ansamblile ettekandmiseks, viibides ise töö juures ja instrueerides mängijaid. Harjutati kõva hooga ning instrumentalistid murdsid passaaže, et sõrmed hädaohus, kuid kuidagi ei suudetud orienteeruda teose sisus ega mõista ühtegi akordi.

Kui siis niimoodi juba paar tundi töötatud, kõlas korraga ootamatult päris süütu hääkõlaline akord. Äraseletatud näoga tõusis cello mängija ja ruttas Ellerile õnne soovima esimese konsonantsi puhul. See aga jäi mõttesse, sammus siis kõhklevalt violamängija puldi juure, võttis säält noodi, võrdles seda partituuriga ja peagi selgus arusaamatus: violapartiis oli viga, sääl sol-bemolli asemel kogemata seisis sol-bekarr.

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

Arder, A., konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, S. Roosikrantsi 8-a—1.

Einer, Helmi, Estonia ooperilaulja, konservatooriumi lauluõpetaja, Estonia teatri-maja, tel. 460-37.

Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.

Hellat-Lemba, L., konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.

Hermann, Otto, helilooja, Aia tn. 12—1.

Jentson, Amanda, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.

Järv, Ida, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Mäe tn. 6, Nõmme.

Laan, Herbert, viiulikunstnik, Tatari tn. 21-a—15.

Leemets, Vold., Metsa tn. 12, Nõmme.

Lipand, Ella, kontsertlaulja, häälesäädja, Heeringa tn. 12-a—20, tel. 304-15.

Mesiäinen, E., muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.

Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.

Murrik-Polonsky, Niina, klaveristuudio, Tõnismägi 7, tel. 449-58.

PÄÄTOIMETHJH
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium: *Enn Võrk*,
Albert Üksip ja Harry Malm

Väljaandja *Eesti Lauljate Liit*, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükkikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933

Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.

Riives, Valentine, Tehnika tn. 16-f—1, tel. 428-60, küsida 192.

Tamm, Aino, Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja, Tina tn. 23—20, tel. 302-40.

Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni tn. 4—7, tel. 447-78.

Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Falkpargi tn. 18—7.

Võrk, Enn, Tartu, Näituse tn. 7.

Joa, Frieda, pianist. Klaveritunnid. Kopli tn. 28—19, tel. 465-19.

Plaks, Olga, pianist. Klaveritunnid, Janneni tn. 5—2.

Weiden, M. klaveristuudio, S. Tartu mnt. 40—2, II kord.

Tantsukunst.

Neggio, Gerd, tantsu- ja liikumisstuudio, Lai tn. 43.

Olbrei, Rahel, ballettmeister, Tallinna, Kreutzvaldi tn. 17—29.

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja

Tallinn, Vambola t. 8—15

Tel. 453-26

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnid klaver ja orel
Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Niine 9-a — 7
Kõnet. 10—11 ja 6—7

Hugo Schüts

Viiulikunstnik, Estoonia teatri kontsertmeister. Viilutunnid

Kunderi 6-2

KLAVERITÖÖSTUS

K. SAAR

LIIVALHIA 32 TELEFON (20)798

Soovitab otse töökojast **pianiinosid**, mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega. Parimaks tõenduseks — ostud ja soovitused muusikaturundajilt.

Jälle saadaval

M. Lüdigi

12 laulu segakoorile.

Sisaldab armastatumaid M. Lüdigi laule:

1. Koit, 2. Armukesele, 3. Kiigelaul, 4. Üksik lill,
5. Vaeselapse laul, 6. Kuuvalgel, 7. Karjase laul,
8. Rändaja, 9. Pisarad, 10. Ühest väiksest, pühast hiiest, 11. Mu süda, 12. Sääl kord kasvab.

Hind 1 kroon.

Saadaval E. Lauljate Liidus, Tallinna, Lai tän. 7.

Järjekindlalt ilmub uusi eesti helitöid Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapitali Kirjastusfondi väljaandel.

Muusikaharrastajad! Jälgige kuulutusi „Muusikalehes“! Nõudke hinnakirju Lauljate Liidu büroost, raamatu- ja muusikaäridest!

Helikunstnikud! Teie kontsertide kavades ei tohi puududa eesti helitööd! Neist parim valik on Kultuurkapitali väljaannete kogu.

ÄSJA SAABUS TRÜKIST:

1. E. Aav — Ülo aaria oop. „Vikerlased“ tenorile Hind kr. 1.65
2. E. Aav — Juta ja Ülo duett oop. „Vikerlased“ „ „ 1.25
3. R. Päts — „Kadarikus“ — soololaul sopranile või tenorile „ „ 1.—
4. R. Päts — „Kadunud kevade“ — soololaul sopranile või tenorile „ „ 1.—

VAREM ILMUNUD:

SOOLOLAULUD

1. A. Kapp „Vaimulik aaria“ Hind kr. 1.50
2. A. Vedro „Kuldne koit“ „ „ 1,50
3. J. Aavik „Kõjuigatsus“ „ „ 1,75
4. E. Aav, Juta aaria oop. „Vikerlased“ „ „ 1,75
5. J. Jürgenson „Ei püsi neist ükski“ „ „ 1,25
6. M. Saar „Viis soololaulu II“ „ „ 3,50
7. M. Saar „Pulmalaul“ „ „ 0,85
8. M. Saar „Olin enne eide kodus“ „ „ 0,85
9. M. Saar „Süö karja“ „ „ 0,85
10. M. Saar „Lauliku talve üksindus“ „ „ 0,85
11. M. Saar „Tuule hõlmas“ „ „ 1,25
12. A. Vedro „Tähile“ „ „ 1,75
13. M. Saar „Viis soololaulu I“ „ „ 2.—

KLAVERILE

1. J. Aavik „Capriccio“ Hind kr. 1,90
2. M. Saar „Hetk“ „ „ 0,85
1. H. Eller „7 prelüüdi“ „ „ 3.—
2. J. Aavik „Klaverisonaat“ „ „ 1,50
3. A. Lemba „Toccata ja Fuga“ „ „ 1.—
4. A. Lemba „Fantaasia“ „ „ 1.—
5. M. Saar „Kaks prelüüdi“ „ „ 1.—

ORELILE

- P. Süda „Ave Maria“ Hind kr. 0,85

VIULILE

- Heino Eller „Männid“ Hind kr. 1,75

Pääladu ja üksikmüük Lauljate Liidu büroos, Tallinna, Lai tän. 7

Saadetakse välja posti teel, kui raha saadetakse ette. Müügil suuremates raamatukauplustes ja muusikaärides!